

OPINNÄYTETYÖ

Nuorisotyön merkitys nuoren sovitteluprosessissa

Espoon käytännöt ja kehittämismahdollisuudet

Agim Ukic ja Laura Riissanen

Yhteisöpedagogi

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(02/2025)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijät: Agim Ukić ja Laura Riissanen

Opinnäytetyön nimi: Nuorisotyön merkitys nuoren sovitteluprosessissa - Espoon käytännöt ja kehittämismahdollisuudet

Sivumäärä: 52 ja 3 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Tarja Jukkala (Humanistinen ammattikorkeakoulu)

Työn tilaaja(t): Kalliola Settlementti, Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, Espoon nuorisotyön merkitystä nuoren sovitteluprosessissa. Kyseessä oli laadullinen kehittämistyö. Mitä jos katusovittelijoita olisi enemmän kuin tällä hetkellä miten se vaikuttaisi nuoriin ja heidän hyvin vointiin. Saisiko katusovittelijoita lisäämällä katkaistua mahdollisia rikoskierteitä. Mitä jos Espoon jokaiselta nuorisotilalta olisi mukana yksi nuorisotyöntekijä mukana katusovittelutoiminnassa. Mitä mieltä toiminnan lisäämisestä olisivat sovittelutoiminnan työntekijät ja nuorisopalveluiden palveluvastaavat. Kuinka toiminnan laajentaminen nähdään henkilön näkökulmasta joka on toiminut katusovittelijoiden kouluttajana ja nykyisin itse sovittelu-ohjaajana.

Työntilaajana oli Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto, joka toimii Kalliola Settlementin alla. Kalliola settlementin toiminta on alkanut vuonna 1991. Kansalaisjärjestönä settlementiliiton tarkoitus on edistää oikeudenmukaisuuden toteutumista, hyvää elämää ja ihmisten ja yhteisöjen osallisuutta ja osallistumista .

Sovittelut ovatkin yksi tärkeä Kalliollan tarjoama palvelu. Sovittelut ovat olleet lakisääteisiä vuodesta 2006 lähtien. Länsi-Uudenmaan sovittelutoimistolla on 6 henkilöä töissä (5 sovitteluohjaaja ja vastaava sovitteluohjaaja). Vapaaehtoisovittelijoita on 75 henkilöä ja katusovittelijoita on 15 henkilöä .

Katusovittelijat sovittelevat alle 18 vuotiaiden nuorten tekemiä rikos ja riita tilanteita. Soviteltavia asioita voi muun muassa olla: Pahoinpitelyt, Lievät pahoinpitelyt, Kotirauhan rikkominen, varkaudet tai ryöstö, vahingonteot, Somessa tapahtuneet mm kunnianloukkaukset, Sovelluksissa tapahtuva kiusaaminen/herjaaminen. Toiminta malli on alunperin kehitetty Norjassa mutta Aseman lapset ovat jalkauttaneet mallin Suomeen. Katusovitteluita on toteutettu suomessa vuodesta 2013 lähtien .

Sovittelulla tarkoitetaan palvelua, jossa osapuolille järjestetään mahdollisuus kohdata ja käsitellä rikosta tai riidan asiaa puolueettoman sovittelijan välityksellä. Sovittelu mahdollistaa osapuolille kohdata toisensa luottamuksellisesti ja auttaa osapuolia löytämään heille tyydyttävät ratkaisut aiheutuneiden haittojen hyvittämiseksi .

Sovittelu, nuoret, nuorisotyöntekijät, nuorisotyö, rikosasiat, restoratiivinen oikeus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community Educator

Author: Agim Ukić and Laura Riissanen

Title: The importance of youth work in the young person's mediation process - practices and development opportunities in Espoo

Number of Pages: 52 and 3 attachment pages

Supervisor(s): Tarja Jukkala (Humak University of Applied Sciences)

Commissioned by: Kalliola Settlement, Western Uusimaa Mediation Office

The purpose of this thesis was to investigate the significance of youth work in Espoo during the reconciliation process for young. It was qualitative development work. The work reflected on how increasing the number of street mediators would have impacted young people and their well-being. Additionally, it examined whether increasing the number of street mediators could have interrupted potential cycles of crime.

The development work also considered what impact it would have had if one youth worker from each youth center in Espoo had participated in street mediation activities. It investigated what perspectives the mediation program workers and service managers of youth services had regarding the expansion of the program. Additionally, the study looked at how the expansion of the program appeared from the perspective of someone who had initially participated as a consumer of street mediation and later became a mediation facilitator.

The commissioning body for the work was the Western Uusimaa mediation office, which operated under the Kalliola Settlement. The activities of the Kalliola Settlement began in 1991. As a civic organization, the purpose of the settlement union is to promote the realization of justice, a good life, the inclusion and participation of individuals and communities.

Mediation is one of the important services offered by Kalliola. Mediations have been mandatory by law since 2006. The West Uusimaa mediation office employs 6 people (5 mediation coordinators and a lead mediation coordinator). There are 75 volunteer mediators and 15 street mediators.

Street mediators handle criminal and conflict situations involving young people under the age of 18. Matters that can be mediated include assaults, minor assaults, breaches of domestic peace, thefts or robberies, property damage, defamation occurring on social media and bullying or harassment in applications.

The operational model was originally developed in Norway, but Aseman Lapset implemented the model in Finland. Street mediation has been implemented in Finland since 2013.

Mediation refers to a service that provides the parties involved with an opportunity to meet and address a crime or dispute with the help of an impartial mediator. Mediation allows the parties to meet each other confidentially and helps them find satisfactory solutions to compensate for the harm caused.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
3	SOVITTELUPROSESSI.....	9
	3.1 Sovittelu periaatteet	9
	3.2 Katusovittelu	14
	3.3 Nuoret ja lapset sovitteluprosessissa.....	16
4	NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SEN ENNALTAEHKÄISY	18
	4.1 Nuorten syrjäytyminen	18
	4.2 Syrjäytymisen ennalta ehkäisy katusovittelun keinoin.....	21
5	NUORISOTYÖNTEKIJÄ MUKANA SOVITTELUSSA	24
	5.1 Nuorisotyöntekijän vahvuudet.....	24
	5.2 Jatkotyöskentely nuoren kanssa.....	25
	5.3 Seuranta	27
6	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS	28
	6.1 Haastattelu	28
	6.2 Webropol kysely	29
	6.3 Työpaja	30
	6.4 aineiston analyysiin käytetyt menetelmät	30
7	TULOKSET JA ANALYYSI	32
	7.1 Haastattelu	32
	7.2 Webropol kysely	35

7.3 Työpaja	37
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8.1 Johtopäätökset.....	42
9 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	46
9.1 Pohdinta	46
9.2 Kehittämisehdotus	50
10 TEKOÄLY	52
10.1 Tekoälyn käyttäminen	52
LÄHTEET	53
LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Opinnäytetyötä aloitettiin suunnittelemaan keväällä 2024. Opinnäytetyön idea sai alkunsa opinnäytetyöntekijän ollessa työharjoittelussa Länsi-uudenmaan sovittelutoimistossa.

Idea opinnäytetyöhön syntyi työharjoittelussa, keskustellessa muiden sovittelutoiminnan ammattilaisten kanssa katusovittelusta ja sen vaikutuksista. Nuoret hyötyvät merkittävästi katusovittelijoiden läsnäolosta, mutta katusovittelijoiden määrä on vähäinen. Katusovittelijoille oli selkeästi tarvetta. Pohdimme, koska molemmat olemme katusovittelijoita, voimme tuoda esiin katusovittelun merkityksen Espoon kaupungin nuorisopalveluissa. Tämän kautta voimme lisätä kiinnostusta katusovittelua kohtaan. Olemme tunnistaneeet mahdollisuudet kehittää yhteistyötä sovittelun ja nuorisopalveluiden välillä.

Opinnäytetyötä aloimme työstämään opinnäytetyöparin palattua harjoittelu jaksolta. Pidimme muutaman idea pajan, jossa kehitimme ja mietimme yhdessä mahdollista rakennetta opinnäytetyölle. Mukana ideoimassa oli sovittelutoimiston sovitteluohjaaja. Ideaksi syntyikin toteuttaa, ohjauskartta. Ohjauskartta on konkreettinen työkalu sovitteluohjaajille. Sen avulla sovittelu ohjaajat voivat jakaa nuorten tapauksia katusovittelijoille. Olettaen että, jokaisella Espoon nuorisotilan yksi nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana.

Opinnäytetyössä halusimme selvittää mitä vaikutuksia on sillä, että sovittelutoimisto saisi lisää katusovittelijoita. Tällä haluamme selvittää sitä olisiko mahdollista, että nuorten mahdollisia rikos kierteitä pystyttäisiin katkaisemaan nykyistä paremmin. Vähenisikö nuorten sovitteluissa olevat jonot, kun katusovittelijoita olisi toiminnassa mukana enemmän. Nuorten ei tarvitsisi odottaa niin pitkään omaa sovitteluaan. Nuorisotyöntekijät ovat nuorten kanssa lähes päivittäin työskenteleviä alan ammattilaisia. Heidän osaamisensa hyödyntäminen sovitteluissa olisi ensiarvoisen tärkeää.

Opinnäytetyössä keräämme materiaalia niin sovitteluohjaajilta kuin nuorisopalveluiden palvelustaavilta. Haluamme selvittää heidän näkemyksiään sovittelutoimiston ja nuorisopalveluiden mahdollisesti lisääntyvästä yhteistyöstä. Tällä hetkellä nuorisopalveluilta 5 työntekijää tekee, jo katusovittelua.

2 TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tilaajana opinnäytetyölle toimii Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto.

Länsi-Uudenmaan sovittelu toiminnasta vastaa Kalliola. Kalliola tarjoaa palveluita ja toimintaa yhteisön ja yksilön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Palveluita heillä on muun muassa kalliolla opiston palvelut, tilan vuokrausta, koulutus ja työllisyys palveluita sekä rikostaustaisten kuntoutusta ja sovittelut (Kalliolan palvelut 2024).

Kalliolan setlementin toiminta on alkanut vuonna 1991. 1900-luvulla Pastori Sigfrid Sirenius toimi merimies pappina Lontoossa ja tutustui siellä setlementti toimintaa toimiessaan merimies-pappina. Vaikka toiminnan juuret ovat uskonnolliset, nykyisin Kalliola Setlementti on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Ensimmäisiä työmuotoja Kalliolla oli yhteiskunnallisia aiheita käsittelevät luennot, lapsi ja nuorisotyö, retket ja leirit, ylioppilaskotitoiminta, urheilu ja liikunta ja sosiaalinen auttamistyö (Kalliolan historia 2024)

Kansalaisjärjestönä setlementtiliiton tarkoitus on edistää oikeudenmukaisuuden toteutumista, hyvää elämää, ihmisten ja yhteisöjen osallisuutta sekä osallistumista (Kalliolan historia 2024).

Sovittelut ovatkin yksi tärkeä Kalliolan tarjoama palvelu. Sovitteluita ovat olleet lakisääteisiä vuodesta 2006 lähtien. Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa sovitteluita valtakunnallisesti. THL vastaa sovittelupalveluiden koordinoinnista, järjestämisestä, tilastoinnista ja kehittämisestä. Sovittelu alueita on yhteensä 17, joista Kalliolan Setlementti vastaa Länsi-Uudenmaan sovittelualueesta. Suomessa on noin 100 työntekijää ja 1300 sovittelijaa (Rikberg & Sirviö 14.11.2024).

Länsi-Uudenmaan sovittelutoimistolla on 6 henkilöä töissä (5 sovitteluohjaaja ja vastaava sovitteluohjaaja). Vapaaehtoissovittelijoita on 75 henkilöä ja katusovittelijoita on 15 henkilöä (mt). Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto sijaitsee Espoossa. Sillä on myös kaksi sivutoimipistettä Raaseporissa ja Lohjalla. Lisäksi sovitteluita tehdään Kirkkonummen, Vihdin, Tammisaaren ja Hangon sovittelutiloissa (Kalliolla 2024 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu).

Länsi-uudenmaan sovittelutoimistoon ohjautuu pääsääntöisesti poliisilta ja syyttäjältä noin 700–800 aloitetta/vuosi. Aloitteissa voi olla useampi rikosnimike esimerkiksi: kunnianloukkaus, lievähoinpity ja pahoinpity. Osapuolia aloitteissa voi olla myös useita esimerkiksi: kolme asianomistajaa ja kolme epäiltyä. Alle 18-vuotiaiden osuus epäillyistä oli 30 % eli 98

henkilö. Työkorvausten osuus tapauksista oli 3,6 % eli noin 5000 €. Tilastot ovat vuoden 2022 tilastoja (Rikberg & Sirviö 14.11.2024).

Nuorten tekemiä rikoksia, joita sovitellaan ovat muun muassa: pahoinpitelyt, lievät pahoinpitelyt, kotirauhan rikkominen, varkaudet tai ryöstö, vahingonteot, Somessa tapahtuneet mm kunnanloukkaukset ja sovelluksissa tapahtuva kiusaaminen/herjaaminen (Rikberg & Sirviö 14.11.2024).

Sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksen uhri, rikoksesta epäilty, poliisi- tai syyttäjä viranomainen tai muu viranomainen. Mikäli rikoksesta epäilty on alaikäinen, myös huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus tehdä aloite sovittelusta. Sovittelu kattaa koko suomen. Sovittelu aloitteeseen tulee olla kirjattu tarkkaan kaikkien osapuolten yhteys tiedot. Kalliolan Settlementin sovittelutoimistolla on oma aloite lomake netissä: <https://kalliola.fi/palvelut/sovittelu/tee-sovittelualoite/> (Rikberg & Sirviö 14.11.2024).

3 SOVITTELUPROSESSI

3.1 Sovittelu periaatteet

Mitä sovittelu on?

Sovittelu on prosessi, jossa rikoksen osapuolet voivat kohdata toisensa ja keskustella tapahtuneesta puolueettoman sovittelijan johdolla. Sovittelu antaa osapuolille tilaisuuden kohdata toisensa luottamuksellisessa ympäristössä ja auttaa heitä löytämään ratkaisuja, jotka korjaavat aiheutettuja vahinkoja. Osallistuminen sovitteluun on osapuolille vapaaehtoista ja maksutonta. Rikosten ja riitojen sovittelu perustuu sovittelulakiin ja on saatavilla koko Suomessa (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005, 1 §).

Sovitteluprosessi käynnistyy, kun sovittelupyynnön tehdään sovittelutoimistoon. Sovittelupyynnön voivat tehdä rikoksen tai riidan osapuolet, huoltajat tai viranomaiset kuten poliisi, syyttäjä, edunvalvoja, koulu tai sosiaaliviranomaiset. Kun aloitteet saapuvat sovittelutoimistoon, sovitteluohjaaja arvioi soveltuuko asia sovitteluun. Sovittelun perusta on tapahtunut rikos tai riita. Sen pohjalta huomioidaan osapuolten tarpeet ja toiveet asian ratkaisemiseksi. Sovittelussa osapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa oman asiansa käsittelyyn ja ratkaisuun. Sovittelun toteutuminen edellyttää kuitenkin kaikkien osapuolten suostumusta ja osallistumista (Flinck 2013, 12).

Myös alaikäiseltä ja hänen huoltajaltaan tai tarvittaessa muulta edustajalta tarvitaan suostumus. Sovittelutapaamisessa ovat läsnä kaikki osapuolet, sekä mukana on myös kaksi koulutettua puolueetonta vapaaehtoista sovittelijaa (Flinck 2013, 13).

Sovittelutoimiston ammattilaiset voivat myös toimia sovittelijoina. Heidän päätehtävänsä on kuitenkin ohjata ja valvoa vapaaehtoisia sovittelijoita. Tarkoituksena on auttaa osapuolia saavuttamaan yhteinen ratkaisu, johon molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä. Sovittelussa osapuolilla on mahdollisuus käyttää avustajaa, tukihenkilöä ja tarvittaessa tulkkia. Sovittelussa osapuolet keskustelevat tapahtuneesta rikoksesta, riidasta sekä siitä aiheutuneista haitoista. Osapuolet voivat jakaa toisilleen tunteitaan, kokemuksiaan sekä pyrkiä itse löytämään keinoja, joilla he voivat korjata aiheutuneet haitat (mt, 13).

Sovittelun keskeinen elementti on osapuolten kohtaaminen ja vuorovaikutus, sen kautta pyritään selvittämään tapahtumat. Sovittelussa pyritään myös saamaan epäillyn ottamaan vastuuta teosta. Sovittelu mahdollistaa korjaavan eli restoratiivisen oikeuden arvojen mukaisen dialogin, jossa ei keskitytä syyllisyyden etsimiseen tai sen arvioimiseen (mt, 13).

Jos osapuolet pääsevät sopimukseen, sovittelijat auttavat heitä laatimaan kirjallisen sopimuksen. Tietoa prosessin kulusta ja lopputuloksesta toimitetaan myös sovittelualoitteen tehneelle taholle (mt, 13).

Sovittelijana sovitteluissa voi toimia vapaaehtoissovittelija tai katusovittelija. Vapaaehtoissovittelijaksi voi ryhtyä kuka tahansa täysi ikäinen henkilö, jonka oma elämä on siinä tilanteessa, että kokee vaativan vapaaehtoistyön sopivan sen hetkisen elämäntilanteeseensa. Henkilön tulee suorittaa sovittelutoimintaan perehtyvän koulutusjakson. Vaihtoehtoisesti henkilöllä voi olla sellainen koulutus, taito tai kokemus, jota tehtävän hoitaminen vaatii. Henkilön tulee käydä rikos- ja riita asioiden peruskurssi. Seuraava peruskurssi toteutetaan vuonna 2027 (Kalliola, Hae vapaaehtoissovittelijaksi 2024).

Katusovittelija keskittyy erityisesti alle 18-vuotiaiden nuorten rikos ja riita-asioihin. Aseman lapset järjestävät ja kehittävät katusovitteluita etenkin Uudenmaan alueella yhdessä sovittelu-toimistojen sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa (Aseman lapset 2024). Katusovittelija eroaa vapaaehtoissovittelijasta koulutuksensa puolesta. Katusovittelija on työnsä puolesta lasten ja nuorten asioiden ammattilainen mm, nuorisotyöntekijä, erityisnuorisotyöntekijä, koulukuraattori jne. Katusovittelijoiden vahvuudet ovat lasten ja nuorten asioiden jatkotyöstäminen, Palveluohjaus ja esimerkiksi työ korvausten sopiminen ja valvonta (Rikberg & Sirviö 14.11.2024).

Sovittelun korjaavan oikeuden määritelmä

Korjaava oikeus -termi pohjautuu englanninkieliseen käsitteeseen Restorative Justice.

Korjaavalla oikeudella tarkoitetaan luovaa ongelmanratkaisua sekä rauhanomaista, inhimillistä ja keskusteluun perustuvaa yhteisöllistä lähestymistapaa. Korjaavalla oikeudella korostetaan ihmisten välisiä suhteita ja tunteita. Osapuolet kokoontuvat puolueettoman sovittelijan johdolla keskustelemaan rikoksesta, sen vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä. Korjaaviksi kutsutaan käytäntöjä, jotka parantavat osapuolten asemaa, lisäävät tyytyväisyyttä, lieventävät kon-

flikteja ja korjaavat niiden aiheuttamat haitat. Korjaavan oikeuden ydin on katse tulevaisuudessa. Korjaavan oikeuden periaatteena on ensisijaisesti hyvittää rikoksen uhrille aiheutetut vahingot, edistää tekijän ja uhrin sopeutumista yhteiskuntaan sekä vahvistaa yhteisön ja yhteiskunnan arvoja. Korjaavassa oikeudessa korostuvat käsittelytavat edistävät yhteisöllisyyttä ja voivat korjata aineellisia vahinkoja tai henkisiä haittoja. Tavoitteena on, että osapuolet käsittelevät asiaa yhdessä ja pyrkivät löytämään ratkaisuja (Flinck 2013, 16).

Korjaavissa käsittelytavoissa on tärkeää, että osapuolet kohtaavat toisensa ja käsittelevät asiansa yhdessä. Kun ristiriita on saatu ratkaistua, ihmisten ja yhteisöjen on helpompi elää sovussa keskenään. Tähän liittyy ajatus siitä, että rikoksen tekijä ei ole vain rikkonut yhteiskunnan lakeja, vaan hän on vahingoittanut myös ihmisten välisiä suhteita. Tämä tarkoittaa, että pelkkä sopivan rangaistuksen, hoidon tai korvauksen määrääminen ei riitä ratkaisuksi (Flinck 2023,17).

Korjaavan oikeuden olevat arvot ja periaatteet

Korjaavan oikeuden keskeisiä arvoja ovat osapuolten aktiivinen osallistaminen, vahinkojen korjaaminen, rikosentekijän vastuun ottaminen ja luovien tapojen edistäminen ongelmien ratkaisemiseksi.

Henrik Eloheimon mukaan korjaavan oikeuden arvot voivat olla eritasoisia. Korjaavan oikeuden perusarvoista osa on ehdottomia ja niitä on noudatettava aina. Kuten väkivallattomuus ja kunnioittava vuoropuhelu. Osa korjaavan oikeuden arvoista on myös erittäin tärkeitä, kuten luottamuksellisuus ja vapaaehtoisuus. Lisäksi on arvoja, jotka syntyvät prosessin aikana. Kuten anteeksipyyntö ja -anto, hyväntahtoisuus, anteliaisuus, armo, ymmärrys, oppiminen ja sovinto. Henrik Eloheimon mukaan korjaavan oikeuden arvot on jaoteltu seuraavasti.

Sananvalta ja voimaannuttaminen

Korjaavan oikeuden prosessissa asianosaiset ovat keskiössä ja he osallistuvat aktiivisesti. Heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ja ilmaista mielipiteensä. Asianosaiset tuntevat oman tilanteensa parhaiten ja osaavat kertoa, mikä olisi heidän mielestään paras tapa ratkaista asia. Korjaavan oikeuden prosessissa on tärkeää voimaannuttaa osapuolet, jotta he voivat ottaa vastuuta ja osallistua ratkaisun löytämiseen. Uhri korjaavan oikeuden prosessissa saa tukea omiin tarpeisiinsa ja saa lisätietoa rikoksen taustoista ja tapahtuneesta. Koska rikos on loukannut uhria,

prosessin aikana hänellä on mahdollisuus saada takaisin omanarvontuntoaan, oikeudentunnon tunnetta ja itsemääräämisoikeutta. Tekijä osallistuu sopimuksen laatimiseen, vahinkojen hyvittämiseen ja niiden aiheuttamien tekijöiden korjaamiseen. Tekijän autonomian palauttaminen on tärkeää, jotta hän sitoutuu korjaavan oikeuden prosessiin ja siihen tehtyyn sopimukseen. (Eloheimo 2013, luku ”Sananvalta ja voimaannuttaminen”).

Vahinkojen korjaaminen

Korjaavassa oikeudessa pyritään korjaamaan kaikki vahingot kokonaisvaltaisesti. Kattaen niin aineelliset, henkiset, emotionaaliset kuin ihmissuhteisiin liittyvät vahingot. Tavoitteena on, että osapuolet voivat kohdata toisensa tulevaisuudessa ilman pelkoa, häpeää tai kaunaa. (Eloheimo 2013, luku ”Vahinkojen korjaaminen”).

Vastuunotto

Rikoksen tekijä voi omilla aktiivisilla toimillaan siirtyä syyllisyydestä ja häpeästä katumukseen ja korvaukseen. Toiminnalla pyritään vahvistamaan elämänhallintaa ja omanarvontuntoa. Esimerkkinä tekijä voi suorittaa työkorvauksen, korjata vahingot, ottaa vastuullisen roolin ja nousta häpeästä. (Eloheimo 2013, luku ”Vastuunotto”).

Koettu oikeudenmukaisuus

Korjaavan oikeuden prosessin aikana opitaan tärkeitä arvoja. Kun osapuolet saavat hyvää kohtelua ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon, heidän on todennäköisempää kokea prosessi oikeudenmukaiseksi ja sitoutua sen lopputulokseen. Korjaavan oikeuden prosessissa tehtävien menettelyjen ja ratkaisujen on oltava oikeudenmukaisia. (Eloheimo 2013, luku ”Koettu oikeudenmukaisuus”).

Informaali oikeus, vapaa ja avoin dialogi

Korjaavan oikeuden prosessi luo turvallisen tilan avoimelle keskustelulle, jossa osapuolet voivat kertoa kokemuksensa vapaasti omilla sanoillaan. Ilmapiiri on kunnioittava ja keskustelu luottamuksellista, jolloin osapuolet voivat puhua suoraan toisilleen ja kuunnella toisiaan. Aktiivinen ja avoin osallistuminen edistää osapuolten tunne-elämän ja moraalista kehittymistä. Se

vahvistaa sitoutumista korjaavan oikeuden prosessiin ja sen lopputulokseen. (Eloheimo 2013, luku ”Informaali oikeus, vapaa ja avoin dialogi”).

Tunneälykäs oikeus

Tunteilla on suuri vaikutus sekä rikoksen tekemisessä että sen jälkeisessä toipumisessa. Uhri voi kokea vihaa, kostonhalua, pelkoa ja häpeää. Kun taas tekijä saattaa kokea häpeää. Tunteiden ilmaiseminen auttaa osapuolia pääsemään eteenpäin, mikä vähentää kostonhalua ja tarvetta jälkikäteen käsitellä tapahtunutta. Tunteiden ilmaiseminen ja avoin vuoropuhelu vapauttavat psyykkistä energiaa, mikä voi edistää oikeusrauhan saavuttamista. (Eloheimo 2013, luku ”Tunneälykäs oikeus”).

Moraalinen oppiminen

Ristiriidat luovat mahdollisuuden opettaa ja selventää yhteisön normeja ja arvoja. Aktiivisen ja kunnioittavan keskustelun kautta voidaan opettaa muiden ihmisten näkökulmia tehokkaammin kuin rankaisemalla tai saarnaamalla. (Eloheimo 2013, luku ”Moraalinen oppiminen”).

Yhteisöllisyys ja tukihenkilöt

Korjaavan oikeuden prosessi mahdollistaa lähiyhteisön läsnäolon kriisin hetkellä ja tukee yhteisön roolia toipumisessa. Läheisten mukanaolo prosessissa tukee kestävien, toimivien ja pitkäaikaisten ratkaisujen löytämistä. Korjaavan oikeuden prosessiin kutsutaan tukihenkilöitä, jotka voivat tarjota merkittävää tukea osapuolille ja auttaa vahvistamaan heidän sosiaalisia suhteitaan. (Eloheimo 2013, luku ”Yhteisöllisyys ja tukihenkilöt”).

Ongelmakeskeisyys, rehabilitaatio

Korjaavan oikeuden prosessissa pyritään ratkaisemaan konfliktin taustalla olevia perusongelmia. Prosessissa odotetaan tekijän käyttäytymisen muutosta. Jos tarpeen, osapuolet voivat saada lisätukea muilta tahoilta. (Eloheimo 2013, luku ”Ongelmakeskeisyys, rehabilitaatio”).

Yhteensopivuus

Korjaavan oikeuden ajattelu on yhteydessä psykologian ja sosiologian tärkeisiin periaatteisiin, kuten:

Kriisit voivat toimia kehityksen mahdollisuuksina, jos ne kohdataan avoimesti ja käsitellään rakentavalla tavalla.

Postmodernismissa korostetaan, että kaikkien kertomukset ja näkökulmat ovat arvokkaita ja merkityksellisiä.

Konstruktionismissa ajatellaan, että identiteetit muotoutuvat ja rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Eloheimo 2013, luku ”Yhteensopivuus”).

3.2 Katusovittelu

Tausta

Katusovittelu on lisätoimintamalli, joka toimii osana suomalaista sovittelujärjestelmää. Toimintamalli soveltuu rikoksiin ja riitoihin, joissa osapuolina on alle 18-vuotiaita lapsia tai nuoria. Katusovittelu työmuoto on alun perin kehitetty Norjassa, ja Asema Lapset ry on mukauttanut sen Suomen olosuhteisiin. Katusovittelu on ollut käytössä Suomessa vuodesta 2013 lähtien (Kauppinen 2022, 20).

Aluksi katusovittelutoiminta oli pientä ja keskittyi pääasiassa kauppakeskusten, kuten Kampin ja Itäkeskuksen alueilla esiintyviin häiriöihin ja rikoskäyttäytymiseen. Toiminta on toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana hankkeena. Vuoden 2017 alussa STEA myönsi toiminnalle hankerahoituksen, jonka ansiosta toiminta laajeni ja kehittyi. Tyypillisiä katusovittelun tapauksia ovat nuorten väliset pahoinpitelyt, vahingonteot ja kiusaamistilanteet (Kauppinen 2022, 20).

Katusovittelun tavoitteet

Katusovittelun idea on puuttua tilanteisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa estääkseen syrjäytymisen ja rikoskierteeseen ajautumisen, tai tukea jo vaikeuksiin joutuneita nuoria paluussa yhteiskuntaan (Nikula 2015, ”Tavoitteet”).

Tavoitteena on ensisijaisesti nuoren kasvun tukeminen ja tarvittaessa auttaminen, jotta hän voisi kasvaa vastuulliseksi aikuiseksi. Katusovittelun tavoitteena on puuttua nopeasti nuorten häiriö-

käyttäytymiseen tavalla, joka voi vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa ja tukea heidän kasvatuksellista kehitystään. Nuorten tilanteeseen puuttuminen ja asian nopea selvittäminen on erityisen tärkeää (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 92, 93, 96).

Katusovittelu menetelmänä

Katusovittelun menetelmällä pyritään auttamaan nuorta tunnistamaan virheensä, ottamaan vastuuta teoistaan ja korjaamaan tilanteen. Menetelmä edistää vuorovaikutusta aikuisten ja nuorten välillä. Katusovittelijat varmistavat, että prosessissa saavutetaan kaikille osapuolille tyydyttävä lopputulos. Tarvittaessa katusovittelijat ohjaavat prosessia siten, että nuori ymmärtää tekonsa. Katusovittelu perustuu restoratiiviseen oikeuteen ja menetelmään. Rangaistuksen sijaan pyritään löytämään ratkaisuja tilanteen korjaamiseksi kunnioittavalla ja rakentavalla tavalla (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 92, 93, 96).

Sovittelumenetelmä tai -palvelu on tehokas tapa rakentaa ja vahvistaa luottamusta eri osapuolten välillä (Turkka & Saarholm 2021, 97). Verkostotyö eri ammattilaisten kanssa on keskeisessä roolissa katusovittelun toiminnassa. Työmuoto nähdään tärkeänä osana peruspalveluiden tukemista. (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 101).

Tärkeä ero katusovittelun ja lakisääteisen sovittelun välillä on, että katusovittelussa ainakin yksi sovittelijoista on kasvatusalan ammattilainen. Katusovittelijoiden koulutus on lyhyempi kuin vapaaehtoisten sovittelijoiden koulutus, ja se keskittyy erityisesti sovitteluprosessiin ja osapuolten kohtaamiseen. Ammattilaisten taustan vuoksi katusovittelijoilla on hyvät valmiudet toimia sovittelijoina lasten ja nuorten asioissa. Kasvatusalan ammattilaisten mukanaolo sovittelussa tuo lisäarvoa ja asiantuntemusta lasten, nuorten ja perheiden kohtaamiseen. Tarvittaessa katusovittelijat jatkavat työskentelyä nuorten ja heidän perheidensä kanssa varmistaen, että he hakeutuvat myös muiden saatavilla olevien palveluiden piiriin. Katusovittelussa vahingontekojen korvaukset pyritään hoitamaan rahallisen korvauksen sijaan muilla tavoilla, kuten työkorvauksella tai sopimusperusteisilla toimenpiteillä (Kauppinen 2022, 21).

3.3 Nuoret ja lapset sovitteluprosessissa

Sovittelussa lapsella tarkoitetaan alle 15-vuotiasta, koska rikosoikeudellinen vastuu Suomessa alkaa vasta 15 vuoden iässä. Suomalaisen Lääkäriseura Duodecimin mukaan nuoruusikä kattaa yleensä elämänvaiheen 13–22 vuoden iässä. Sovittelussa henkilöitä pidetään vajaavaltaisina alle 18-vuotiaita ja täysivaltaisina yli 18 vuotta täyttäneitä. Alle 18-vuotiailla on lain mukaan oltava huoltajat, jotka edustavat heitä ja ottavat vastuuta virallisissa asioissa. Henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta, kantaa rikosoikeudellisen vastuun ja hänet voidaan tuomita sakkoihin, nuorisorangaistukseen, yhteiskuntapalveluun tai vankeuteen. Alle 18-vuotiaat rikoksenteelijät saavat yleensä lievempiä rangaistuksia kuin täysikäiset. Vahingonkorvausvelvollisuus ei perustu rikosoikeudellisiin ikärajoihin, joten myös alle 15-vuotias voi olla vastuussa aiheuttamiensa vahinkojen korvaamisesta. (Flinck 2013,125,126).

Lasten ja nuorten sovittelussa noudatetaan pääasiassa samoja periaatteita ja menettelytapoja kuin aikuisten sovittelussa. Lasten ja nuorten sovittelussa tulee huomioida tiettyjä erityispiirteitä kuten ikä, oikeudet, asema, kehitysvaihe ja huoltajien rooli. Laissa ei ole tarkkoja sääntöjä siitä, mitä asioita voidaan sovittaa. Päätös sovittelun sopivuudesta tehdään aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon tilanteen erityispiirteet. Jos osapuolena on alaikäinen, sovittelupäätöksenteossa ja arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota alaikäisen asemaan, oikeuksiin ja tarpeisiin. Tämä tarkoittaa, että tilanteet on arvioitava huolellisesti ja varmistettava, ettei sovittelu vaaranna lapsen tai nuoren hyvinvointia, turvallisuutta tai oikeuksia (Kauppinen 2022, 8). Jos rikoksen luonne tai uhrin nuori ikä vaatii erityistä suojelua, alaikäisten rikosasioita ei voida sovittaa (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005, 3 §). Lapsen edun ja oikeuksien toteutumisessa keskeinen periaate on, että lapsella on oikeus osallistua itseään koskevien asioiden käsittelyyn ja suunnitteluun.

Implementing Restorative Justice with child hanke on kehittänyt hyviä käytäntöjä ja standardeja, joissa lapset ovat keskeisimmät osapuolet. Suositukset ovat seuraavat:

Korjaavan oikeuden palveluiden on oltava helposti saatavilla, turvallisia ja laadukkaita, jotta lapset ja nuoret voivat tutustua asiaan ja osallistua vapaaehtoisesti. Sovittelijoiden tulee olla asianmukaisesti koulutettuja ja ymmärtää lasten ja nuorten oikeudet. Heidän on otettava huomioon lasten ja nuorten tarpeet ja varmistettava, että heidän äänensä tulee kuulluksi. Jotta lasten ja nuorten osallistuminen korjaavan oikeuden prosessiin on vapaaehtoista, heidän on saatava

selkeää ja tasapuolista tietoa, kuten vastuun ottaminen, oikeus perääntyä prosessista, sopimusten valvonta sekä takuuta luottamuksellisuudesta ja selkeistä rajoista (International Juvenile Justice Observatory 2018, 104).

Korjaavan prosessin aikana on ensisijaisen tärkeää ottaa huomioon lapsen näkökulma ja etu. Lapsen hyvinvointi ja tarpeet on asetettava keskiöön kaikissa tilanteissa. Korjaavan prosessin aikana on varmistettava turvallisuus. Sovittelijan tulee huomioida nuoren tai lapsen mahdollinen ahdistus ja valtasuhteiden epätasapaino aikuisen ja lapsen välillä. Nuorta ei saa loukata tai solvata, riippumatta tapahtuman luonteesta. Prosessia tulee helpottaa kunnioittaen kaikkien osapuolten kokemuksia tilanteesta (mt, 105).

Korjaavan prosessissa lapsilla pitää olla mahdollisuus osallistua monilla tavoin, esimerkiksi vanhempien kanssa tai erikoisuneen tukihenkilön kuten asianajajan, lapsipsykologin tai sosiaalityöntekijän avulla. Prosessin aikana menetelmien ja järjestelyjen tulee olla lapsille sopivia ja heidän tarpeensa huomioivia. Esimerkiksi sovittelijoiden olisi käytettävä sanoja, jotka lapset ymmärtävät, eikä käyttää ammatti-ilmauksia, jotka voivat olla vaikeita ymmärtää (mt, 106).

Prosessin aikana tehtävät toimet pitää olla oikeasuhteisia huomioon lasten ikä, hyvinvointi, kehitystaso, valmiudet ja yksilölliset olosuhteensa. Prosessien tavoitteena on hyvittää mahdollisimman paljon menetettyä, vahingoitettua tai rikottua. Tavoitteena on parantaa lasten ihmissuhteiden laatua ja tukea heitä, jotta he voivat menestyä ja kasvaa vastuullisiksi aikuisiksi. Kehitystä varten on tärkeää saada lisää tietoa siitä, millaista on olla lapsiuhri ja osallistua korjaavan oikeuden prosesseihin. Vapaaehtoiset ja tukihenkilöt voivat olla lapsille erittäin merkittäviä ja tärkeitä (mt, 106, 107).

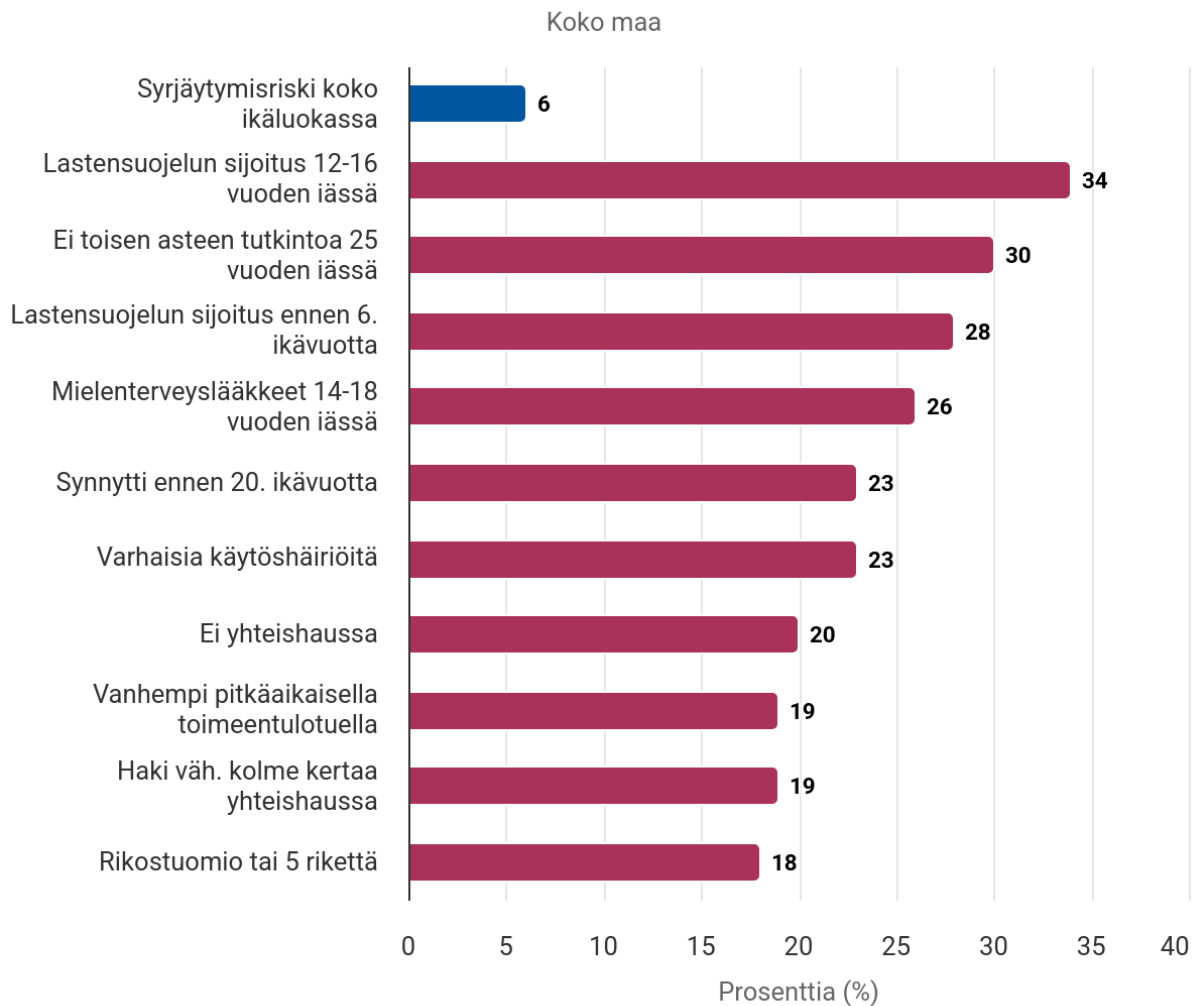
4 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SEN ENNALTAEHKÄISY

4.1 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytymisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö joutuu taloudellisesti tai sosiaalisesti haavoittuvaan asemaan. Hän kohtaa vaikeuksia vaikuttaa omiin elämänvalintoihinsa tai osallistua yhteiskunnan toimintaan. Syrjäytyminen voi johtua monesta asiasta, koulutuksen tai työn puutteesta, taloudellisesti vaikeissa olosuhteissa, terveysongelmista, huonon elinympäristöstä tai vähäisistä sosiaalisista suhteista. Syrjäytymisen vastakohta on osallisuus, joka tarkoittaa, että yksilö voi aktiivisesti vaikuttaa omaan elämäänsä, osallistua yhteisön toimintaan ja olla mukana yhteiskunnallisessa elämässä (STTK keskusjärjestö 2024).

THL: arvioiden mukaan Suomessa on 50 000–70 000 nuorta, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Syrjäytyminen on yleensä pitkäaikainen prosessi, jossa riskitekijät ja niiden kasaantuminen aiheuttavat vaikeita olosuhteita, köyhyyttä ja hyvinvoinnin puutetta eri elämänalueilla. Alla on lueteltu tekijöitä, jotka voivat lisätä syrjäytymisriskiä nuoruuden ja varhaisaikuisuuden aikana.

Aikuisena syrjään jääneiden osuus ryhmästä

Tekijöille on määritelty riskikertoimia, jotka kuvaavat syrjäytymisriskin voimakkuutta eri tasoilla. Esimerkiksi varhaisaikuisuuden syrjäytymisriski voi nousta jopa viisinkertaiseksi, jos lapsi on ollut lastensuojelun asiakas varhaislapsuudessa tai kouluikäisenä (Aluehallintovirasto 2024).

Kaikki nuoret ja nuoret aikuiset, jotka eivät ole mukana koulutuksessa tai työelämässä, eivät ole automaattisesti syrjäytyneitä. Esimerkiksi vanhempainvapaalla olevat, varusmiespalvelusta suorittavat, vapaaehtoistyötä tekevät tai opiskelupaikkaa hakevat eivät välttämättä ole syrjäytyneitä. Työmarkkinoiden merkittävät muutokset ovat kuitenkin vaikeuttaneet uusien sukupol-

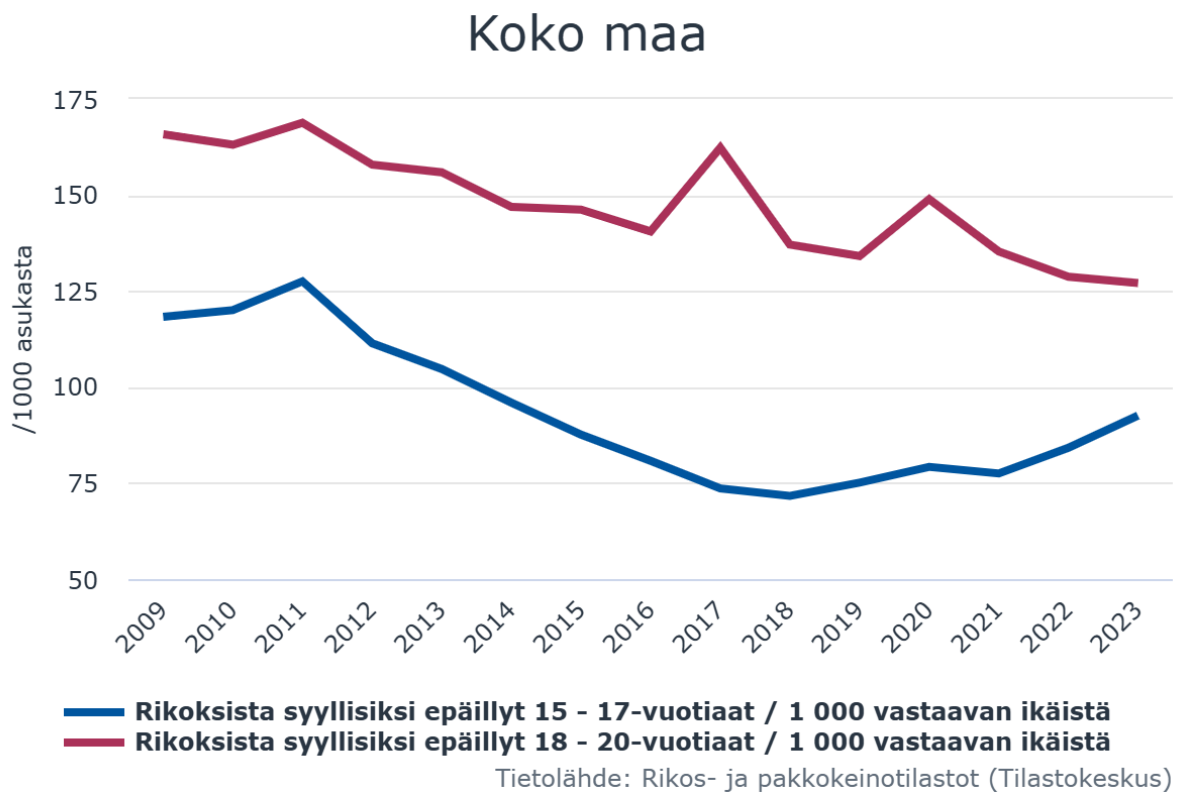
vien siirtymistä työelämään. Erityisesti heikosti koulutettujen nuorten kohdalla työvoiman kysynnän väheneminen ja nykyisen työelämän tehokkuusvaatimukset voivat johtaa heidän jäämiseensä työmarkkinoiden ulkopuolelle (Marttunen & Haravuori 2015, 83).

Syrjäytyminen on yhteydessä sekä rikosten tekemisen että rikoksen uhriksi joutumisen riskiin. Lapsuudessa ja nuoruudessa koetut asiat sekä elinolosuhteet vaikuttavat merkittävästi syrjäytymisen taustalla. Pojilla on keskimäärin suurempi riski syrjäytyä kuin tytöillä. Miehet ovat erityisen edustettuina väkivaltarikostilastoissa ja rikoksiin liittyy usein myös päihteiden käyttöä. Lisäksi maahanmuuttajilla on kantaväestöön verrattuna keskimäärin korkeampi riski syrjäytyä (Aaltonen 2010, ”rikksentorjunta”).

Kuvassa 1

00–14-vuotiaiden rikoksiin syyllistymiseen liittyvien epäilysten määrä on selvästi noussut.

Kuvassa 2

18–20-vuotiaiden epäilykset rikoksiin syyllistymisestä ovat vähentyneet tasaisesti, entä 15–17-vuotiaiden epäilykset rikoksiin syyllistymisestä ovat hiukan nousussa (avi.fi 2024)

4.2 Syrjäytymisen ennalta ehkäisy katusovittelun keinoin

Sovittelupalvelu on lähtökohtaisesti maksuton ja saatavilla koko Suomessa. Palvelu antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden rakentaa parempia suhteita ja lisätä luottamusta osapuolten välillä.

Sovittelu tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden konfliktin osapuolille käsitellä ja ratkaista tilanne yhdessä. Sovittelijat auttavat osapuolia käsittelemään asiaa rakentavasti ja kunnioittavasti, olipa kyseessä rikos tai riita. He luovat turvallisen ympäristön, jossa osapuolet voivat avoimesti kertoa näkemyksensä ja kokemuksensa sekä etsiä yhdessä ratkaisuja tilanteeseen (Turkka & Saarholm 2021, 116, 117).

Nuorten tapauksessa tekojen seurausten ymmärtäminen ja vahinkoa kärsineen osapuolen kohtaaminen voivat olla vaikuttavia keinoja estää tulevia rikkomuksia tai sääntöjen rikkomista yhteisössä (Flinck 2013,128).

Monimutkaiset tilanteet ja jatkuvat konfliktit voivat vaatia nopeaa puuttumista, joka ylittää tavalliset sovittelutapaamiset ja saattaa edellyttää tiiviimpää tukea osapuolille (Turkka & Saarholm 2021, 124). Tällöin katusovittelijoilla on mahdollisuus tavata nuoria ja puuttua tilanteeseen nopeasti, jotta se saadaan hallintaan.

Julkisilla paikoilla vapaa-ajallaan häiriökäyttäytymistä tai rikollista toimintaa osoittavien nuorten tilanteeseen puuttumisessa on rajoitetusti keinoja, jotka voisivat tuottaa pysyviä kasvatuksellisia vaikutuksia (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 93). On tärkeää selvittää asiat nopeasti nuorten osalta, sillä nuorilla on usein erilainen aikakäsitys kuin aikuisilla, ja pitkä odottaminen ei ole kasvatuksellisesti hyödyllistä. Nopea puuttuminen voi parhaimmillaan estää nuorta ajautumasta rikollisuuteen (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 96).

Jalkautuva nuorisotyö on nuorisotyön muoto, jota toteuttavat nuorisotyöntekijät. Jalkautuvassa nuorisotyössä työntekijät kohtaavat nuoria nuorten elinympäristöissä ja tarjoavat tukea sekä vuorovaikutusta heidän kanssaan.

Jalkautuvan työn tehokkuus nuorten toimintamallien muuttamisessa perustuu ympäristöön, jossa nuori tavataan. Kuten hänen vapaa-ajan ympäristössään, kunnioittaen hänen omia ehtojaan. Luottamus rakentuu kohtaamisten kautta, ja tämä edellyttää ammattilaiselta kärsivällisyyttä sekä valmiutta hyväksyä prosessin keskeneräisyys (Turkka & Saarholm 2023, 244).

Monet nuoret kokevat helpotusta, kun joku kuuntelee heitä, kohtaa heidät ilman tuomitsemista ja on läsnä. Tällainen hyväksyntä ja kuunteleminen voi olla tärkeää, sillä se antaa nuorelle tilaa ilmaista itseään. Katusovittelijalla on mahdollisuus luoda hyviä keskusteluhetkiä nuorten kanssa, mikä voi tarjota heille kaivattua helpotusta. Samalla katusovittelija voi tukea ja rohkaista nuorta hakeutumaan tarvitsemaansa apuun ja palveluihin.

Erillistapaamiset tarjoavat lapsille ja nuorille mahdollisuuden kertoa tapahtuneesta ulkopuoliselle ensimmäistä kertaa. Se kannustavat heitä osallistumaan aktiivisesti sovitteluprosessiin. Tällöin huoltajat voivat myös tuoda esiin omat näkemyksensä ja huolensa tilanteesta, mikä voi tukea kokonaisvaltaista ymmärrystä ja päätöksentekoa (Flinck 2013,133).

Katusovittelijat voivat ottaa huomioon nuorten käyttäytymiseen liittyvät erityispiirteet ja mukauttaa lähestymistapansa sen mukaan. Lasten ja nuorten kuuleminen on hyvin tärkeää, jotta he voivat luottamuksellisesti käsitellä tapahtunutta, ja sovittelijat voivat varmistaa heidän osallistumisensa oman asiansa ratkaisemiseen (Flinck 2013,132).

Käyttäytymissopimusten seuranta voidaan toteuttaa osapuolten toiveiden ja sopimuksessa määriteltyjen ehtojen mukaisesti. (Flinck 2013,119). Seuranta voi toteuttaa myös katusovittelija, kuten työkorvauksen seurantatapahtumissa.

Katusovittelu edistää aikuisten ja nuorten välistä vuorovaikutusta. Toiminnan avulla tavoitetaan nuoria, joilla ei usein ole positiivisia vuorovaikutustilanteita aikuisten kanssa. Parhaimmillaan tämä toiminta tarjoaa nuorelle onnistumisen kokemuksia, jotka kannustavat häntä edistämään ympäristönsä hyvinvointia (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 92).

5 NUORISOTYÖNTEKIJÄ MUKANA SOVITTELUSSA

5.1 Nuorisotyöntekijän vahvuudet

Nuorisokasvatuksessa autetaan nuorta löytämään tapoja ilmaista itseään, vahvistamaan itsetuntoaan, hyväksymään itsensä ja rakentamaan omaa identiteettiään. Nuoren kehitystä tuetaan autamalla häntä luomaan ja ylläpitämään merkityksellisiä ihmissuhteita. Nuorisokasvatus tarkoittaa myös nuorten ihmissuhteiden tukemista ja niiden vahvistamista. Nuorisotyön suhdeteoria painottaa, että nuori on kaiken toiminnan ydin ja lähtökohta (Kauppinen, Kiilakoski 2022, 3).

Nuorisotyöntekijän tulee hallita monipuolisia taitoja. Nuorisotyöntekijä on ammattitaitoinen, nuorten parissa helposti lähestyttävä ja luotettava aikuinen, joka luo turvallisen ilmapiirin. Hänen tulee tiedostaa asemansa nuorten mallina ja inspiraation lähteenä. Nuorisotyöntekijä on läsnä ja tavoitettavissa, kun nuori tarvitsee tukea. Nuorisotyöntekijä puuttuu tilanteisiin, jotka voivat vaarantaa nuoren kehityksen, kasvun tai terveyden. Nuorisotyöntekijä kohtelee kaikkia tasapuolisesti, reilusti ja arvostaen erilaisuutta. Nuorisotyöntekijä tunnistaa ja ottaa huomioon nuorten yksilölliset tarpeet. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle mahdollisuuden kehittyä ja oppia omista virheistään. Nuorisotyöntekijä opettaa nuoria ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti ja voittamaan asenteellisuus sekä ennakkoluulot (Nuorisoala ry 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”).

Nuorisotyö vahvistaa nuorten osallistumista, vaikutusmahdollisuuksia sekä taitoja ja valmiuksia toimia yhteiskunnassa (Nuorisolaki 1285/2016, 2 §). Nuoren osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet korostuvat erityisesti, kun etsivä nuorisotyöntekijä toimii ympäristössä, jossa nuori tuntee olonsa kotoisaksi (Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 22).

Nuorisotyön keskiössä on nuorten kohtaaminen, jonka kautta nuorisotyöntekijä toteuttaa työnsä arvot ja periaatteet. Nuorisotyöntekijän vahvuudet näkyvät selkeästi arvojen ja periaatteiden toteutumisessa.

Nuorisotyöntekijän vahvuudet	
Vapaaehtoisuus ja itsemääräämisoikeus	Nuori itse päättää, haluaako hän vastaanottaa etsivän nuorisotyön tukea vai ei. Nuori itse päättää omista tarpeistaan.
Nuorilähtöisyys	Etsivä työskentelee ensisijaisesti nuoren antamien tietojen ja tavoitteiden mukaan.
Luottamuksellisuus	Keskinäistä luottamusta rakennetaan ja pidetään yllä avoimella vuorovaikutuksella, rehellisyydellä ja yhteisellä ymmärryksellä.
Rinnalla kulkeminen	Etsivä nuorisotyöntekijä on nuoren tukena merkittävässä asioissa sekä elämänmuutoksissa ja siirtymävaiheissa.
Kokonaisvaltaisuus	Nuori voi puhua etsivän kanssa kaikista hänelle tärkeistä asioista ja kokemuksista. Työskentelyn keskiössä on nuorten voimavarojen, vahvuuksien ja mahdollisuuksien tunnistaminen ja tukeminen.

Yhdessä, ei puolesta	Etsivä nuorisotyö rohkaisee nuorta tekemään omia valintoja ja tukee häntä kehittämään tai-tojaan sekä saavuttamaan tavoitteitaan.
Oma persoona ja arvomaailma	Kohtaamisissa näkyvät aina työntekijän arvot, sitoutuminen, tausta ja elämäkokemus.
Kynnyksettömyys	Etsivä nuorisotyö kohtaa nuoret heidän omissa ympäristöissään ja tarjoaa heille luotettavan aikuisen tuen.
Monialainen yhteistyö	Etsivä nuorisotyöntekijä on perehtynyt alueensa palveluihin ja tekee tiivistä yhteistyötä nuorten tarvitsemien toimijoiden kanssa.
Nuorten kuuleminen	Nuorille tarjotaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa heidän elämäänsä merkityksellisiin asioihin
Ihminen ihmiselle	Työ perustuu toisen ihmisen arvostamiseen ja kohtaamiseen tasavertaisena.

(Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 12,13).

5.2 Jatkotyöskentely nuoren kanssa

Katusovittelussa vapaaehtoisen sovittelijan kanssa työskentelee kasvatustalon ammattilainen, joka voi pitkäaikaisesti tukea nuorta herkillä ja pohdintaa edistävällä tavalla. Ammattisovitte-

lijat voivat palata työskentelyyn, jos ilmenee, että sovittelusta huolimatta konflikti ei ole ratkennut. Nykyisin käytössä olevilla käytännöillä lakisääteisen sovittelun vapaaehtoiset sovittelijat eivät pysty tähän tehtävään (Turkka & Saarholm 2021, 120).

Katusovittelu tarjoaa mahdollisuuden pitkäaikaiseen työskentelyyn lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa, mikä erottaa sen perinteisestä sovittelusta. Katusovittelija varmistaa, että apua tarvitseva lapsi, nuori ja heidän perheensä pääsevät hyödyntämään heille tarjottuja jatko- ja tukipalveluita. Katusovittelija voi tarvittaessa luoda pysyvän asiakassuhteen sovittelun osapuolen ja hänen perheensä kanssa. (Kauppinen 2022, 23).

Katusovittelu tarjoaa myös vanhemmille uuden keinon puuttua lapsensa huolestuttavaan käytökseen. Vanhemmat saattavat tuntea avuttomuutta, jos nuori käyttäytyy toistuvasti sopimattomasti. Kasvatusalan ammattilaisten tuki vahvistaa vanhempien kykyä hoitaa kasvatustehtävänsä. Tämä työmuoto mahdollistaa nuoren elämäntilanteen huomioimisen kokonaisvaltaisesti. Se tarjoaa mahdollisuuden kohdata nuoret heidän ikätasolleen sopivalla tavalla, tarjota kasvatuksellista tukea koko perheelle sekä jatkotoimi. Esimerkiksi ryhmätoimintaa tai palveluohjausta. Katusovittelun ei ole tarkoitus syrjäyttää muita työmuotoja. Sen tarkoituksena on tarjota lisäväline, jonka sovittelutoimistot voivat liittää omaan työkalupakkiinsa (Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016, 98).

Kasvatusalan ammattilainen, kuten etsivä nuorisotyöntekijä, voi tarjota nuorelle jatkotoimintaa ja tukea pitkäjänteisessä työskentelyssä. Työmenetelmät voivat vaihdella nuoren tarpeiden mukaan. Ne voivat olla yksilöllistä tukea, rinnalla kulkemista, ryhmätoimintaa ja palveluihin ohjaamista. Kasvatusalan ammattilainen antaa nuorille yksilöllistä tukea. Kasvatusalan ammattilainen tutustuu nuoreen, luo luottamusta ja selvittää hänen kokonaistilanteensa. Nuorille tarjotaan luottamuksellista keskustelutukea ja apua omien tavoitteiden saavuttamisessa. Ryhmätoimintaa käytetään esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden luomiseen, erilaisten teemojen käsittelyyn sekä yksinäisyyden vähentämiseen. Kasvatusalan ammattilainen voi lisäksi tarjota nuorille lisää kontakteja jalkautuvan työn kautta suoraan kentällä. Samalla nuorta autetaan pääsevänsä oikeanlaisiin palvelujen piiriin. Tuetaan nuorta sitoutumisessa ja palveluiden käytössä (Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 25). Jotta nuorta voidaan ohjata oikean palvelun piiriin, on tärkeä tuntea yhteiskunnan palveluverkoston mikä on osa nuorisotyöntekijän ammatillisuutta (Juntunen & Ylimys 2017, 93).

5.3 Seuranta

Sovittelun sopimuksen noudattamisen varmistamiseksi voidaan sopia seuranta-aika, jolloin varmistetaan, että sovitut toimenpiteet on toteutettu. Seuranta voi sisältää korvausten maksun valvontaa, sovittuihin toimenpiteisiin sitoutumisen tarkkailua tai käyttäytymissopimuksen toteutumisen seuranta. Käyttäytymissopimusten seuranta voidaan järjestää osapuolten toiveiden ja sopimuksessa tehtyjen kirjausten perusteella (Flinck 2013,119).

Seurantatapaamisten sisällyttäminen sopimukseen tuo prosessiin varmuutta, ja tukevat sovittujen asioiden toteutumista. Luottamuksellinen suhde sovittelijoihin antaa perheille tukihenkilön, joka voi tarjota apua haastavissa tilanteissa ja ohjata heidät tarvittaessa oikeiden palveluiden äärelle. Seurantatapaamiset heijastavat hyvin reflektiivistä vaihetta, jossa luottamuksen ja sovinnon pohjalta voidaan yhdessä arvioida, kuinka sovitut asiat ovat toteutuneet (Turkka & Saarholm 2021, 119, 120). Tällaisessa tilanteessa katusovittelutoiminta on sopivaa ja sen voi toteuttaa kasvatusalan ammattilainen, katusovittelija.

Vahingonkorvauksena voidaan soveltaa rahallista korvausta, työkorvaus, käyttäytymissopimusta tai näiden yhdistelmää. Mitä suuremmasta vahingosta on kyse, sitä todennäköisemmin käytetään rahakorvausta tai yhdistelmää. Yhdistelmässä on rahakorvaus ja työkorvaus. Työkorvaus nähdään parhaana tapana, kun halutaan herättää lapsen tai nuoren vastuuntuntoa ja estää rikosten uusiminen. Alle 18-vuotiaiden työkorvauksen osalta on tärkeää huomioida ainakin seuraavat seikat. Alaikäinen ja huoltaja antavat suostumuksensa työkorvaukseen. Työ ei vaaranna alaikäisen terveyttä tai kehitystä, eikä se estä hänen koulunkäyntiään. Työtehtävät ovat sopivia alaikäisen kykyihin eivätkä ole liian kuormittavia. Työaika ja lepoajat suunnitellaan niin, että ne ovat sopivia työssä suoriutumiseksi. Työlle asetetaan tarvittava valvonta, jotta sen suorittaminen voidaan varmistaa. Työ on sopiva ja kohtuullinen ottaen huomioon aiheutettu vahinko. (Kauppinen 2022, 28, 29).

Katusovittelija voi seurata nuoren työsuoritusta olemalla mukana sekä alussa että lopussa. Alussa varmistetaan, että nuori saapuu paikalle ja saa ikätasolleen sopivia työtehtäviä, joissa otetaan huomioon myös tauot. Lopussa käydään avoin keskustelu nuoren kanssa, jossa pohditaan, miten työ sujui, mitkä olivat tuntemukset, sekä mitkä olivat työn hyvät ja huonot puolet. Samalla katusovittelija arvioi, tarvitseeko nuori jatkotukea tai lisätyöskentelyä.

6 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS

Kyseessä on laadullinen kehittämistyö, jossa selvitetään kuinka nuorisotyö voisi tukea nuorta sovitteluprosessissa. Laadullinen tutkimus on tulkintaan perustuva tutkimustapa. Sen tavoitteena on kuvata ihmisten kokemusten avulla joku ilmiö. Laadullista tutkimusta käytetään muun muassa työyhteisöjen yhteisöllisyyden, asiantuntijuuden kehittymiseen, moniammatillisuuden, osaamisen, rekrytoinnin ja opiskeluun liittyvien kokemusten tutkimiseen. Sen avulla tarkastellaan yhteisöjen arvoja ja johtamista (Vilka 2021, luku ”Laadullinen tutkimus”). Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää vaikuttaisiko katusovittelijoiden lisääminen nuoriin sovittelussa. Olisiko sillä esimerkiksi vaikutusta, jos sovittelijana toimisi tuttu ja turvallinen aikuinen. Työmenetelmiksi valikoituvat haastattelu, kysely webropolilla ja työpajat.

6.1 Haastattelu

Haastattelu toteutettiin osana Humanistisen ammattikoulun kurssia kehittämistyömenetelmät. Tarkoituksena oli toteuttaa benchmarkkaus. Huomasimme kuitenkin opintojen suorittamisen jälkeen, että kyseessä ei ollut benchmarkkaus vaan haastattelu. Kysymyksiä ei ollut aseteltu vertailuun muotoon. Haastattelu valikoitu myös sen vuoksi että se sopi hyvin haastateltavan aikatauluihin ja haastattelu on joustava. Haastattelijalla on haastattelussa mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedon antajan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.1) Haastattelussa onkin tärkeää saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta (Mt) Tämän vuoksi myös lähetimme kysymykset haastateltavalle ennakkoon, että hän voi miettiä vastauksiaan kysymyksiin etukäteen.

Haastattelun ja kyselyn tuottaminen on oiva työkalu silloin kun haluaa tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.1)

Haastattelussa haastattelimme Helsingin sovittelutoiminnan sovitteluohjaajaa, joka työskentelee Helsingin sovittelutoimistossa sovitteluohjaajana. Kysyimme häneltä neljä kysymystä.

1. Mitä hyötyä nuorelle on sovitteluprosessista, kun mukana on nuorisotyöntekijä sovittelijana?
2. Millaista osaamista tarvitaan katusovittelijana?
3. Millaisia haasteita tai esteitä näet, jos nuorisotyöntekijä toimii katusovittelijana?
4. Millaisia toimenpiteitä tarvitaan, että nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyötä saataisiin parannettua nuorten eduksi?

Apu kysymyksinä haastatteluun käytimme myös seuraavia kysymyksiä.

1. Miten Helsinki sovittelutoimisto kouluta ja valmistelee katusovittelijat sovittelunprosessin?
2. Kun on kyseessä katusovittelu ja yhteistyö onko Helsinki sovittelutoimistolle joku toimintamalli tai toimintamuoto käytössä mitä voi jakaa muiden sovittelutoimistojen kanssa?

6.2 Webropol kysely

Kysely valikoitui palveluvastaaville sen vuoksi että he ovat usein hajallaan ja harvoin samassa paikassa. Ajankohta oli myös kesällä, jolloin osa palveluvastaavista on lomalla ja osa töissä. Kysely onkin oiva tapa silloin määrällisen tutkimus aineiston kokoamistapa, kun halutaan tutkia suurta määrää hyvin hajallaan olevien ihmisten mielipiteitä, asenteita, ominaisuuksia, käyttäytymistä tai hyvin henkilökohtaisten asioiden, kuten koettua terveyttä, terveystietoisuutta, itsehoitoa, ruokatottumuksia, ansiotuloja ja kulutusta (Vilkkä 2021, ”Kysely ja mittaaminen”). Kysely toteutettiin webropol- kyselynä. Tarkoituksena on selvittää heidän mielipiteitään ja näkemyksiään nuorisotyöntekijöiden toimimisesta katusovittelijana oman työn lisäksi. Kuinka tämä nähdään palveluvastaavien ja sellaisena ennen toimineiden näkökulmasta. Pragmaattisessa analyysissä aineisto esimerkiksi haastatteluista tai kyselyistä, eritellään ja jäsennetään yksittäiset havainnot kokonaisuuksiksi, niin että voidaan luoda toisensa pois sulkevat luokat (Vilkkä 2021, ”Pragmaattinen analyysi”). Tiivistämisessä lähdetään etsimään laadullisen aineiston teemoja, joista luokat muodostuvat (Mt)

Päätimme opinnäytetyössä kysyä Espoon palveluvastaavilta tai aiemmin palveluvastaavana toimineilta henkilöitä, kuinka he näkevät katusovittelun tärkeyden nuorisotyössä. Kysely lähetettiin 10 palveluvastaavalle tai aiemmin palveluvastaavana toimineelle henkilölle, jotka tällä hetkellä työskentelevät Espoon nuorisopalveluilla muissa tehtävissä. Palveluvastaava vastaa Espoon nuorisopalveluilla alueellisesta nuorisotyöstä. Espoo on jaettu viiteen suuralueeseen: Espoonlahti, Matinkylä-Olari-Tapiola, Espoon keskus, Pohjois- Espoo ja Leppävaara. Jokaisella alueella on oma palvelu vastaava. Palveluvastaava vastaa alueensa nuorisotiloista, niiden toiminnasta ja työntekijöistä. Lisäksi yksi kenelle kysely lähetettiin, on Ohjaamotalon palveluvastaava, joka vastaa etsivästä nuorisotyöstä. Etsivästä nuorisotyöntekijöistä osa tekee jo katusovitteluita.

Kysely lähetettiin vastaajille 20.5.2024. Kysely löytyy opinnäytteen liitteenä (Liite 1)
Kaiken kaikkiaan kymmenestä vastaajasta kyselyyn kokonaisuudessaan vastasi kuusi palvelu-
vastaavaa tai aiemmin palveluvastaavana toiminutta henkilöä.

6.3 Työpaja

On työtapa, jossa ryhmänä työskennellään valitun teeman tai asian ympärillä. Tavoitteena työpajassa voi olla tiedon kokoaminen, ideoiden luominen, ymmärryksen lisääminen asiakkaista, käyttäjistä tai tutkimuksen kohde ryhmästä (Vilkkä 2021, ”Työpaja”). Työpajan tarkoitus onkin saada tietoa, kuinka heidän näkökulmastaan toimintaa voisi kehittää heidän ja Espoon nuorisopalveluiden kanssa. Työpajaan osallistuvilla tavoitteet tulee olla selkeät (Mt). Tämän vuoksi kävimmekin sovittelutoimiston kanssa sähköposti viestittelyä ennen pajoja ajankohdasta ja teemoista, joita tulemme työpajassa heiltä kysymään.

Pidimme sovittelutoimiston työntekijöille työpajan 19.8. Tavoitteena työpajassa oli selvittää kuinka sovittelutoimiston sovitteluohjaajat näkevät yhteistyön sovittelutoimiston ja Espoon nuorisopalveluiden välillä. Työpajoihin osallistui yhteensä 6 sovitteluohjaajaa. Sovitteluohjaaja toimii sovittelutoimiston työntekijänä, joka jakaa sovitteluun tulleet tapaukset sovittelijoille ja katusovittelijoille. Työpajassa kerroimme ensin, keitä olemme ja mikä on opinnäytetyömme. Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto, jossa olimme pitämässä työpajaa, on tämän opinnäytetyön tilaaja. Tämän jälkeen jaoin sovitteluohjaajat kahteen ryhmään. Ryhmä yksi, jotka olivat ensimmäisen työpajaohjaajan kanssa pohtivat kahta kysymystä. Ryhmä kaksi, jotka olivat toisen työpaja ohjaajan kanssa pohtiva yhtä kysymystä. Ryhmissä pohdittiin seuraavia kysymyksiä.

1. Mitkä ovat hyödyt katusovittelijasta sovitteluprosessissa? Minkälaista hyötyä?
2. Millaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta yhteistyö nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyötä saataisiin parannettua?
3. Mitä hyötyä olisi, jos nuorisopalvelut alueittain selkeyttäisivät omaa katusovittelijan roolia ja tehtäviä työskennellessä nuorten kanssa sovitteluprosessissa?

6.4 aineiston analyysiin käytetyt menetelmät

Aineiston analyysissä käytimme menetelmänä teemoittelua. Teemoittelussa pyritään tunnistamaan aineiston keskeiset aiheet ja teemat, jotka liittyvät tutkimus ongelmaan ja sen ratkaisemi-

seen (Juhila 2024, teemoittelu). Aineistosta tuodaan esiin tutkimuskysymyksen kannalta tärkeitä kokonaisuuksia sekä toistuvia ja tunnusomaisia piirteitä (mt). Tutkimusraportissa teemojen käsittelyn yhteydessä esitetään usein otteita aineistosta, kuten sitaatteja. Näiden avulla pyritään konkretisoimaan teemoittelu ja antamaan lukijalle selkeä kuva siitä, mihin tutkija on perustanut tekemänsä teemoittelun (mt). Kehittämistyössämme analyysissä ei ole suoria sitaatteja mutta olemme kertoneet mitä vastaajat ovat vastanneet kuhunkin kysymykseen. Tämä juuri sen vuoksi että lukija pystyy saamaan selkeän kuvan teemoittelusta. Keskeinen ajatus on, että teemat muodostuvat analyysin kautta, eivätkä ole valmiiksi määritelty tutkijan mielessä ennen aineiston tarkastelua. Aineiston osia ei siis vain aseteta ennalta päätettyihin teemoihin (mt). Kehittämistyömmme aineistossa selkeiksi teemoiksi nousivat: hyödyt, osaaminen, haasteet ja kehittäminen.

7 TULOKSET JA ANALYYSI

7.1 Haastattelu

1. Mitä hyötyä nuorelle on sovitteluprosessista, kun mukana on nuorisotyöntekijä sovittelijana?

Haastateltava näki, että nuorisotyöntekijät ymmärtävät nuoria ja nuoruutta. Nuorisotyöntekijät kohtaavat jatkuvasti töissään nuoria ja nuorten ryhmiä. Hän näkee, että nuorisotyöntekijä on linkki jatkotyöskentelyyn nuoren kanssa. Nuorisotyöntekijä voi kohdata nuorta sovittelun jälkeen esimerkiksi jalkautumisissa. Tämä voisi toteutuisi myös hyvin nuorisotila illoissa. Nuori saa tällä lailla elämäänsä mahdollisesti sen turvallisen aikuisen, jonka puoleen kääntyä. Ihan vain moikkausten muodossa tai sitten pidempikin kontakti, joka ohjaa nuorta tarvittaessa tarvittaviin palveluihin. Kuten nuorisotyön ammatti eettisissä ohjeissakin todetaan: nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemystensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä ja kokee elämänsä merkityksellisesti (Nuorisola ry 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”). Tämä tukee sitä, että nuorisotyö voisi olla osa sovittelun jälkeistä toimintaa nuoren kanssa.

Nuoret eivät välttämättä osaa sanoittaa tarvitsemiaan palveluita ennen sovittelu, koska jo itse sovittelu on jännittävä prosessi. Tällä tavalla katusovittelija, joka olisi nuorisotyöntekijä vastaisi tähän tarpeeseen. Nuorisotyöntekijä on nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkki kuten ammatti eettisissäkin ohjeissa todetaan (Nuorisola ry 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”). Nuorisotyöntekijä rohkaisee nuoria ottamaan kantaa ja kehittää yhdessä nuorten kanssa mahdollisuuksia vaikuttaa (mt).

2. Mitä osaamista tarvitaan katusovittelijana?

Osaaminen sovitteluihin saadaan haastateltavan mielestä koulutuksilla. Esimerkiksi sovittelukoulutuksella tai katusovittelukoulutuksella.

Hän toteaa kuitenkin, että pelkkä koulutus ei riitä vaan tarvitaan kokemuksia ja harjoitusta sovitteluista. Katusovittelu on erilaista verrattuna sovitteluun. Mitä nopeammin pääsee sovitteluihin koulutuksien jälkeen, siinä madaltuu kynnyksen kynnys sovitteluihin. Kyky mennä sovitteluihin

avoimmin mielin ja tehdä kohtaaminen puolueettomasti. Hän nostaa myös ammatillisen taidon, joka tulee nuorisotyöstä tai kasvatus alan työstä. Meillä molemmilla opinnäytetyön tekijöillä on noin kymmenen vuoden työkokemus nuorisoalalta. Tämä on ollut iso vaikuttava tekijä siihen, kuinka olemme onnistuneet sovitteluissa. Meillä on vahva nuorten elinolojen tuntemus, kehittynyt kyky luoda luottamuksellisia suhteita nuorten kanssa, kyky kuunnella heidän näkökulmiaan ja tukea heidän kasvuaan ja kehitystä.

3. Millaisia haasteita tai esteitä näet, jos nuorisotyöntekijä toimii katusovittelijana?

Sovittelu nähdään yleensä vapaaehtoistyönä ja sillä on suomessa pitkät perinteet. Haasteena haastateltava on työnsä kautta kohdannut ennakkoluulot. Sovittelu ohjaajilla ja sovittelijoilla on ollut ennakkoluuloja katusovittelijoista, jotka tekevät tätä osana päivätyötään. Ennakkoluulot ovat kuitenkin kaikonneet. On huomattu, että katusovittelijan kanssa on tullut niitä onnistumisen kokemuksia ja lisäksi huomattu mitä lisäarvoa katusovittelija on tuonut sovitteluihin. Haastateltava näkee tämän opinnäytetyön tärkeänä. Opinnäytetyön avulla saadaan lisätietoutta katusovittelusta ja saadaan poistettua siitä olevia ennakkoluuloja. Monella nuorisoalantyöntekijälläkään ei ole tietoa sovittelusta ja sen mahdollisuuksista. Sen takia opinnäytetyöntekijät olemmekin myös arkityössämme levittäneet tietoutta katusovittelusta ja sen mahdollisuuksista niin omille työyhteisöillemme kuin myös erilaisille verkostoille.

Haastateltava näkee hyvänä, että nuorisotyöntekijä tuntee nuoren mahdollisesti ennakkoon. Siinä voi olla kuitenkin riskinsä. Toinen osapuoli voi kokea, että sovittelussa ei toimita puolueettomasti. Haasteena nähdään myös mahdollinen yhteistyö nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston välillä. Työntekijöitä vaihtuu puolin ja toisin. Pitää siis olla selkeät rakenteet, miten yhteistyötä tehdään. Rakentaa selkeä malli ja päätökset, jotta yhteistyöstä saadaan toimiva. Yhteistyötä onkin jo alettu virittelemään ennen tämän opinnäytetyön valmistumista Espoon nuorisopalveluiden ja Länsi-uudenmaan sovittelutoimiston välillä.

4. Millaisia toimenpiteitä tarvitaan, että nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyötä saataisiin parannettua nuorten eduksi?

Haastateltava nostaa esiin käydyn keskustelun toisen nuorisopalvelun kanssa. Hän koki, että keskustelu oli myötämielinen, mutta sovittelusta tulee tehdä selkeät linjaukset kaupunki tasolla.

Esimerkiksi kuinka monta sovittelua vuodessa nuorisotyöntekijä voi tehdä. Isoille ryhmille voitaisiin yhdessä asemanlasten kanssa pitää omat koulutus päivät. Aseman lapset järjestävät koulutuksia katusovitteluun ja niihin on hyvä yksittäisten työntekijöiden mennä. Isoille ryhmille on helpompi järjestää oma koulutus. Koulutus olisi siis mahdollista tuottaa kerralla kaikille Espoon nuorisopalveluiden mahdollisille katusovittelijoille. Siitä voitaisiin sitten rakentaa polku suoraan sovitteluihin. Kokeneimman sovittelijan ja katusovittelijan kanssa. Kyseisessä kunnassa, jonka nuorisopalveluiden kanssa Helsingin sovittelutoimisto tekee nyt yhteistyötä, nähdään katusovittelu yhtenä muotona yhteistyölle eri toimijoiden välillä. Sillä edistetään, että nuoret saavat hyvää palvelua ja yhtenäistä palvelua. Tämä on haastateltavan mielestä hyvä esimerkki monialaisesta yhteistyöstä. Tätä tulisi siis hyödyntää Espoossakin opinnäytetyöntekijöiden mielestä.

Apukysymykset haastattelussa

1. Miten Helsinki sovittelutoimisto kouluta ja valmistele katusovittelijat sovittelunprosessin?

Haastateltava toteaa, että on ollut nykyisessä pestissään vain kuukauden ennen haastattelua, että ei tiedä miten aiemmin vuosien varrella on toimittu. Hän kuitenkin toteaa, että on työskennellyt aiemmin aseman lapsilla. Aseman lapset kouluttavat katusovittelijan, jonka jälkeen työntekijä menee tutustumaan sovittelutoimistoon yhdessä sovittelutyöntekijän kanssa. Keskustelussa käydään läpi sovittelun toimisto ja sovittelun käytäntöjä. Vapaaehtois- sovittelijoille on koulutuksia sovittelutoimiston puolesta. Haastateltava pohtiikin olisiko katusovittelijoilla koulutuksiin erilaisia tarpeita kuin vapaaehtoissovittelijoilla. Miten saada tuettua katusovittelijoita ja saada heidän pysymään mukana toiminnassa. Tavalla, joka olisi hyödyksi katusovittelijoille sekä nuorille.

2. Kun on kyseessä katusovittelu ja yhteistyö. Onko Helsinki sovittelutoimistolle joku toimintamalli tai toimintamuoto käytössä mitä voi jakaa muiden sovittelutoimistojen kanssa?

Mitään tietyn laista brändiä ei ole. Yhteisiä keskustelu iltoja on vapaaehtoissovittelijoille ja katusovittelijoille. Haastateltava näkee, että jos tästä opinnäytetyöstä tuleva malli Ohjauskartta

on toimiva Espoossa siitä voisi heille Helsinkiin pohtia samanlaista toiminta mallia. Hän toteaa, että vaikka toiminta on alkanut Helsingissä, Espoossa on menty toiminta mallien suhteen edelle.

7.2 Webropol kysely

Vastaukset

Mitkä ovat hyödyt, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?

Vastuksissa nähtiin, että tuttu nuorisotyöntekijä on suuri etu nuorelle sovittelussa. Vastauksissa tuotiin esiin näkökulmaa, että nuorisotyöntekijät ovat kohtaamisen ammattilaisia mikä on iso hyöty sovitteluissa. Nuorisotyöntekijä onkin alle kouluttautunut turvallinen ja luotettava aikuinen (Nuorisoala ry 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”). Nuorisotyöntekijät tuntevat nuoria ja heidän arkeensa. Nuorisotyöntekijä tarjoaa nuorille aikaa, kun nuori sitä tarvitsee (mt). Tutulla työntekijällä olisi jo valmiiksi nuoren luottamus. Katusovittelusta nähtiin myös etua nuorisotyöntekijöille. Nuorisotyöntekijät saisivat lisää työkaluja sovittelukoulutuksesta omaan arkeensa. Näin heidän olisi esimerkiksi helpompi sovittaa ristiriitoja nuorten välillä ihan arkisessa työssään. Nuorisotyöntekijä ohjaa nuoria ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä purkamaan asenteellisuutta ja ennakkoluuloja (mt). Yhdessä vastauksessa mietittiin myös voisiko tätä kautta löytyä myös nuorille mielekkäämpiä paikkoja suorittaa sovittelu.

Mitä haasteita näet, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?

Vastauksissa suurimpana haasteena korostui työresurssit ja työajan riittäminen. Nuorisotyöntekijät tekevät töitä iltaisin keskiviikosta lauantaihin. Nuorisotyöntekijän pääasiallinen tehtävä on kohdata nuoria nuorten iloissa omalla nuorisotilalla. Vastauksissa pohdittiin, onko sovittelut pois muusta kohtaamistyöstä ja samalla ennalta estävästä työstä. Mietittiin myös työajan riittämistä. Monilla tiloilla on rajalliset resurssit, ja jos ohjaaja olisi illan pois tilalta sovittelemassa, heräisi kysymys: pyörisivätkö nuorten illat normaalisti vai jouduttaisiinko tilat sulkemaan? Työaika, ei riitä tällä hetkellä kaikkiin nuorisotyöntekijän työtehtäviin. Nuorisotyöntekijöitä halutaan muihinkin heille irrallisiin työtehtäviin mukaan kuten esimerkiksi: Discord, päihdekasvatukseen tai digivalmentamiseen. Vastauksessa korostui, että vastaaja ei näe tätä nuorisotyöntekijän työmuotona, joka riittävästi tukisi tilalla tehtävää työtä. Yhdessä vastauksessa pohdittiin myös nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuutta. Kun nuorisotyöntekijöitä vaihtuu toisiin työpaikkoihin, herää kysymys, kuinka saadaan pidettyä sovitteluosaaminen Espoossa. Huomiona

nostettiin myös, että nuorisotyöntekijän pitää olla ammattitaitoinen työntekijä. Hänen täytyy osata laatia sovitteluiden aikataulut ja osaa työroolinsa vaihtumisen. Opinnäytetyöntekijät emme ole kokeneet, että sovittelut olisivat pois muista töistä. Tämä on nimenomaan tukenut omaa työtä. Nuoret ovat tulleet tutumaksi ja heihin on ollut helpompi jatkossa saada kontaktia. Näemme tämän siis työmme jatkumona.

Miten nuorisotyöntekijän toimenkuvaa tulisi kehittää, että hän voisi toimia katusovittelijana?

Yhdessä vastauksessa nähtiin, että koulutuksen ja työajan antaminen olisi ratkaisu. Esimerkiksi nuorisotyöntekijät, joilla olisi työaika merkattuna sovitteluihin. Vastauksissa nähtiin myös, että osan mielestä nuorisotyöntekijän TVA tulisi muuttua ja toisen mielestä ei. TVA tulee sanoista työnvaativuuden arviointi. Työn vaativuuden arvioinnilla määritetään nuorisotyöntekijän työnkuvaa ja työtehtäviä. Näiden mukaan määräytyy esimerkiksi nuorisotyöntekijän palkka luokka. Mikäli TVA:ta muutettaisiin siihen suutaan, että nuorisotyöntekijät alkaisivat tehdä sovitteluita, tulisi pohtia sitä millä turvaamme ne palvelut mitä nuorisotyöntekijät tällä hetkellä tuottavat. Oli eräs vastaus. Toisen vastaajan mielestä TVA:n muuttaminen ei ole tarpeen, koska hän katsoo, ettei nuorisotyöntekijän toimen kuvaa tai resursseja sovitteluihin tarvitse muuttaa. Vastauksissa pohdittiin myös kuinka paljon sovitteluprosessi vie työaika ja paljonko nuorisotyöntekijä pystyisi itse vaikuttamaan työaikoihin. Opinnäytetyöntekijöiden mielestä sovittelut olisivat hyvä lisä nuorisotyöntekijöille. Nuoret, jotka ovat sovitteluissa ovat hyvin usein samoja nuoria, jotka käyvät nuorisotilalla. Nuorelle on tärkeää tuttu ja turvallinen aikuinen sovitteluissa.

Mitä hyötyä nuorille olisi, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?

Vastauksissa vastattiin samaa kuin ensimmäiseen kysymyksen. Tässä haimme enemmän mitä hyötyä olisi nuorelle, kun taas ensimmäisessä kysymyksessä haimme hyötyjä työntekijälle. Kysymykset olisi pitänyt asettaa tarkemmin. Vastauksissa tuli samaa eli tuttu ohjaaja, joka puhuu nuorten kieltä. Vastauksessa tuotiin myös esille, kun sovittelija on tuttu työntekijä se madaltaa nuorten kynnystä sovittelulle.

7.3 Työpaja

Ryhmä 1

Ryhmässä pohdittiin kahta kysymystä. Mitkä ovat hyödyt katusovittelijasta sovitteluprosessissa? Minkälaista hyötyä?

Millaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyötä saataisiin parannettua?

Ensimmäiseksi pohdittiin: Ryhmässä pohdittiin kahta kysymystä. Mitkä ovat hyödyt katusovittelijasta sovitteluprosessissa? Minkälaista hyötyä?

Sovittelu prosessiin tulee katusovittelijan myötä nuorisotyön osaaminen. Taitoa kohdata nuori. Sama vastaus korostui selkeästi myös haastattelussa ja webropol kyselyssä. Katusovittelija pystyy kohtaamaan nuoren ja tämän huoltajan erillistapaamisissa. Kuulemaan sen nuoren ja huoltajankin mielipiteen. Tarvittaessa ohjaamaan myös oikeanlaisiin palveluihin. Tällöin mahdollinen rikoksilla oireilu saataisiin katkaistua. Nuorisoalan ammatti eettisissäkin ohjeissa todetaan: Nuorisotyöntekijä puuttuu nuoren kasvua, kehitystä tai terveyttä vaarantavaan toimintaan ja toimii yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen (Nuorisoalari 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”). Nuorisotyöntekijä, joka toimisi katusovittelijana osaa jututtaa nuorta laajemmin ja rakentaa luottamusta nuoreen. Nuorisotyöntekijä osaa myös tunnistaa jatko ohjaamisen. Nuorisotyöntekijä katusovittelijana koetaan matalankynnyksen palveluna. Hän voi tarvittaessa antaa nuorelle ja huoltajalle omat yhteystietonsa. Tällöin nuori itse tai huoltaja voi olla katusovittelijaan yhteydessä asiassa kuin asiassa. Näin saada nopeaa asiantuntevaa keskustelua ja ohjausta. Jatko työskentelyä nuoren ja tämän perheen kanssa voi olla ilman seurantaakin.

Katusovittelu mahdollistaa työkorvaukset. Katusovittelijalla on mahdollisuus mennä valvoamaan nuoren työskentelyä työkorvauksessa. Katusovittelijalla on tietotaito nuorisokulttuurista, jolloin hänen on helpompi kohdata nuoria ja ymmärtää heitä.

Katusovittelija on saattanut olla ollut mukana tilanteessa, jota sovitellaan. Tällöin hän tuo mukanaan sovitteluun henkilökohtaisen lisän. Sovittelu voi olla myös nuorisotyön jatkumo. Eli nuorta on kohdattu jo aiemmin, esimerkiksi jalkautuessa. Katusovittelija on ollut mukana tahtuneessa tilanteessa mitä mennään sovittelemaan. Tilanne voi siis olla välillä toisinkin päin.

Aina ei siis ensi sovitella ja vasta sitten aloiteta jatkotyöskentelyä. Katusovittelijakin voi sovittelusta saada lisätietoa nuoresta. Esimerkiksi sovittelussa aina tavataan huoltajat. Voi olla, että nuori on tuttu kadulta, mutta hänen vanhempinsa ei saada koskaan kontaktia. Sovittelussa katusovittelija tapaa nuoren huoltajat ja pääsee näin heidän kanssaan keskustelemaan nuoresta ja tämän tilanteesta. Tällöin saadaan myös arvokasta lisätietoa siitä miten nuoren ja tämän kaveripiirin kanssa kannattaa toimia. Se voi antaa todella paljon syvyyttä omaan työskentelyyn nuoren kanssa. Mikäli nuorella tulee uusi sovittelu, sama katusovittelija voi toimia sovittelijana myös uudessa nuoren tapauksessa. Hän tuntee jo nuoren ja perheen ja on rakentanut heihin luottamuksen. Katusovittelija voi tarjota nuorelle erityistukea. Hänet nähdään erilaisena mahdollisuutena kuin esimerkiksi lastensuojelu roolinsa takia. Hän saattaa päästä työskentelemään nuoren kanssa sellaisten asioiden parissa mistä muilla ei ole tietoa.

Nuori, jolla ei ole biologisia vanhempia saattaa sovitteluprosessin aikaan vaihtaa monta kertaa laitospaikkaa tai sijaitus paikkaa. Laitoksen henkilökunta voi myös vaihtua moneen otteeseen. Katusovittelija nähdään tässä tilanteessa pysyvänä kontaktina nuorelle.

On hyvä, että katusovittelua ei ole rajattu 18 ikävuoteen vaikka he ovat juridisesti aikuisia. On ollut hyödyllistä, että tilanteisiin on voinut pyytää katusovittelijan nuoren tukihenkilöksi sovitteluihin. Hän on auttanut nuorta sovittelussa mutta myös muissa elämän asioissa. 18 ikävuoden jälkeen sovitteluissa ei ole enää mukana nuorten huoltajat, jolloin katusovittelija voi toimia sovittelussa nuoren tukihenkilönä. Katusovittelija voi työskennellä 29 ikävuoteen asti nuoren tukena sovitteluissa. Nuorisolain mukaan alle 29-vuotias lasketaan nuoreksi.

Seuraavaksi pohdittiin: Millaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyötä saataisiin parannettua?

Systemaattisuutta toimintaan, tilastointia tapauksista ja yhteisiä purku mistä opitaan puolin ja toisin. Yhteisiä keskusteluja missä nuoriso menee sovittelu maailmassa ja miten ilmiöitä näkyy nuorisopalveluissa. Sovittelussa on tietynlainen perusprosessi ja sovittelijat ovat huomanneet, että se ei kaikkien nuorten kohdalla toimi. Voisi olla yhteisiä keskusteluja nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston kanssa miten tällaisissa tilanteissa toimitaan ja yhdessä keksiä niihin ratkaisuja. Tämä vaatisi kehittämistyötä, jossa yhdistetään sovittelijoiden näkemyksiä sovitteluprosessin kautta ja asiantuntijuutta nuorten maailmasta. Purkaa katusovittelijoiden tapauksia, missä on onnistuttu, missä voitaisiin kehittyä, missä on ollut haasteita ja mikä ei toimi ollenkaan. Niistä voidaan oppia ja kehittää toimintaa.

Nuorisotyön kentälle ymmärrystä mitä on sovittelu ja kuinka paljon se esimerkiksi vie aikaa. Integroitaisiin sovittelu osaksi nuorisotyöntekijän työn kuvaa. Ymmärrys siitä, että sovittelu ei ole pois nuorisotyöntekijän perustyönkuvasta. Nuorisopalveluiden johdon pitää tukea ymmärrystä, että sovittelun nuoret voivat olla samoja nuoria mitä käy nuorisotilalla. Johdon pitää antaa työlle täysi tuki, muuten se ei toimi. Heille voisi avata tapauksia, jolloin he tajuisivat mitä katusovittelu on. Johdolta saada selkeät raamit, mihin työntekijällä on annettu lupa. Sovittelutoimiston työntekijöille ajatuksen kirkastaminen siitä, mitä kaikkea katusovittelija voi tuoda mukaan sovitteluprosessiin. Mitä paremmin sovittelutoimiston työntekijät tuntevat nuorisopalveluiden työntekijät, jotka toimivat katusovittelijoina, sitä paremmin he tietävät näiden työntekijöiden raamit.

Ryhmä 2

Ryhmässä pohdittiin kysymystä: Mitä hyötyä olisi, jos nuorisopalvelut alueittain selkeyttäisivät omaa katusovittelijan roolia ja tehtäviä työskennellessä nuorten kanssa sovitteluprosessissa?

Ryhmä pohti, että jos jokaiselta nuorisopalveluiden tilalta olisi mukana yksi nuorisotyöntekijä, joka tekisi sovitteluita. Se helpottaisi yhteisteistyötä, tiedettäisiin että tilalla on se nimetty henkilö, johon ottaa yhteyttä. Nuorisotyöntekijä, joka tietää mitä on sovittelu ja osaa tukea nuorta. Tässä voitaisiin hyödyntää seurantaa. Koska työntekijä olisi samalta alueelta kuin nuori.

Ryhmä mietti, että pitääkö tämä tehtävä laittaa mukaan nuorisotyöntekijän TVA:han (työn vaativuuden arviointiin). Vai voisiko se olla osa nuorisotyöntekijän perustyötä. Esimerkiksi esimiehen määräämät työtehtävät tai osa toiminta kulttuuria. Voisiko sovittelu olla osana normaalia työskentelyä. Se voisi olla kaikkien työntekijöiden työtehtävä. Keskustelussa nostettiin esiin myös, että kirjaston puolen henkilöstö tekee sovitteluita. Vastaajat uskoivat, että sitä ei ole kirjattu kirjaston työntekijöiden TVA:han. Tällä madeltaisiin työntekijöiden osallistumista sovitteluihin. Vastaajat mietittiin voisiko sovittelu lähteä aluksi kokeiluun, vaikka yhdellä nuorisotila. Ja sen jälkeen toimintaa lähdetäisiin laajentamaan muille tiloille.

Nuorisotyöntekijöillä on kuitenkin monia työtehtäviä mitkä eivät ole heidän toimenkuvissaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tehtävä työ.

Jos katusovittelijoiksi saataisiin lisää nuorisotyöntekijöitä toiminnalla, tavoitettaisiin enemmän nuoria. Tällä pystyttäisiin paremmin puuttumaan nuorten kriiseihin ja ongelmiin. Tässä saataisiin isoja asiakas hyötyjä. Kun katusovittelijoita olisi enemmän niin nuorten tavoitettavuus paranisi. Vastaaja nosti esiin nuoret, jotka ovat poliisin tiedossa, mutta ei nuorisotyöntekijöiden tiedossa. Yhteistyöllä saisimme autettua nuoria paremmin. Rikoksilla oireilevien nuorten tavoitettavuus paranisi nykyiseltä tasolta.

Vastaaja nosti mukaan myös seurannan mahdollisuuden. Sovittelun jälkeen on mahdollista saada seuranta. Katusovittelija seuraa, että sovittelussa sovittua sopimusta noudatetaan ja auttaa nuorta tämän elämän haasteissa. Nuori saisi tätä kautta hyödyn, hänen mukanaan olisi se tuttu ja turvallinen aikuinen sovittelun jälkeen. Kun prosessissa olisi mukana nuorisotyöntekijä, joka toimisi katusovittelijana. Nuori tietäisi kehen olla yhteydessä, kun elämässä tulisi tilanne, jossa hän kaipaa apua. Nuorisotyöntekijä voisi palveluohjata nuorta tämän tarvitsemiin palveluihin.

Vastaaja nosti, että poliisi on ollut innoissaan näistä yhteisissä tapauksissa ja että korvauksissa on ollut mukana nuorisotyöntekijä nuoren tukena. Nähdään että yhteiset verkostot laajenevat tätä kautta, jos mukana olisi vielä nuorisotyö.

Ryhmän vetäjä antoi myös ryhmällä lisä kysymyksenä: Millaisia mahdollisuuksia näet nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston yhteistyössä?

Ryhmä näki, yhteiset verkostot mahdollisuutena. Lisäksi nähtiin mahdollisuus työkorvausten muokkaaminen ja mahdollistaminen. Esimerkiksi että nuorisotyöntekijä pystyy olla mukana työkorvauksen valvonnassa. Se ei kuulu vapaaehtois- sovittelijoiden työnkuvaan. Aiemmin he ovat tehneet niitä, mutta alue hallinto virasto kielsi sen. Mietittiin mahdollisuuksia mitä kaikkea Espoon kaupungilla olisi tarjota nuorille, millä he suorittaisivat työkorvauksen. Esimerkiksi kaupungin auton pesu. Tämä voisi tuoda nuorelle myös kesätyöpaikka mahdollisuuden. Työkorvaukset nähtiin hyvinä mahdollisuuksina.

Enemmän yhteispalavereita nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston välillä. Säännöllisiä yhteistapaamisia, joissa tutustuttaisiin toisiimme. Tämä helpottaisi yhteistyötä sovittelijoiden kanssa. Tämä lisäisi ymmärrys työparin roolista.

Pohdittiin, onko nuorisotyöntekijän mahdollista osallistua sovitteluihin illalla. Miten tämä ratkaistaisiin tiloilla? onko tiloilla vain kaksi vai useampityöntekijä illassa? Onko Seuren (henkilöstön vuokraus) käyttö mahdollinen? Tämä olisi asia jonka Espoon nuorisopalveluiden johdon tulisi ratkaista, mikäli nuorisotyöntekijät pääsisivät toteuttamaan katusovitteluita.

Kun saataisiin puututtua ennaltaehkäisevästi nuorten käyttäytymiseen katusovittelulla, voisi tällä olla vaikutusta myös nuoriin heidän kouluissaan. Tämä voisi hillitä heidän käyttäytymistensä kouluissa. Sitä kautta tätä olisi helpompi myös markkinoida päättäjille toiminnan hyödyistä.

Keskustelussa nousi esiin myös mahdollisuus hyödyntää kumminuorisotyöntekijöitä. Jokaisella Espoon nuorisopalveluiden nuorisotyöntekijällä on nimetty kummikoulu. Kumminuorisotyöntekijä vastaa esimerkiksi koulun ryhmityksistä ja osallistuu koulun yhteisiin oppilashuoltoryhmien palavereihin tasaisesti. Kumminuorisotyöntekijä voi koota koulusta myös kohdennetun pienryhmän, esimerkiksi yhteistyössä koulun kuraattorin kanssa.

Sovitteluohjaajat pitivät tärkeänä tietona sitä, että he tietäisivät, kuka on kumminuorisotyöntekijä kussakin koulussa. Kumminuorisotyöntekijä voisi jatkaa työskentelyä nuorten kanssa, jotka oireilevat koulussa. Esimerkiksi kohdennetun pienryhmän muodossa. Sovitteluita tulee kuitenkin kouluilta. Nuorisotyöntekijä voisi käyttää katusovittelun työkaluja kummi koulunsa tilanteiden ratkaisemiseksi. Kaikkia tapauksia ei siis tarvitsisi koulun tuoda sovitteluun vaan kumminuorisotyöntekijä voisi toimia sovittelijana. Pienemmissä tapauksissa, joista ei ole tehty rikosilmoitusta. Sovittelija voisi myös kysyä koululta onko hän ollut yhteydessä kumminuorisotyöntekijään ennen sovittelutoimistoon yhteyden ottoa. Kumminuorisotyöntekijä voisi tulla myös mukaan sovitteluun. Asiasta onkin aloitettu keskustelua Länsi-Uudenmaan sovittelutoimiston ja nuorisopalveluiden välillä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Johtopäätökset

Johtopäätöksiä tehdystä haastattelusta, kyselystä ja työpajasta. Nuorisotyöntekijä nähdään tutuna ja turvallisenä aikuisena. Hän on nuorisokulttuurin ja nuorten arjen ammattilainen. Nuorisotyöntekijät puhuvat nuorten kieltä. Hänet nähdään matalankynnyksen palveluna nuorille. Kuten nuorisotyön ammattieettisissä ohjeissakin mainitaan, nuorisotyöntekijä on ammattitaitoinen, nuorten parissa helposti lähestyttävä ja luotettava aikuinen, joka luo turvallisen ilmapiirin. Hänen tulee tiedostaa asemansa nuorten mallina ja inspiraation lähteenä. Nuorisotyöntekijä on läsnä ja tavoitettavissa, kun nuori tarvitsee tukea. Nuorisotyöntekijä puuttuu tilanteisiin, jotka voivat vaarantaa nuoren kehityksen, kasvun tai terveyden. Nuorisotyöntekijä kohtelee kaikkia tasapuolisesti, reilusti ja arvostaen erilaisuutta. Nuorisotyöntekijä tunnistaa ja ottaa huomioon nuorten yksilölliset tarpeet. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle mahdollisuuden kehittyä ja oppia omista virheistään. Nuorisotyöntekijä opettaa nuoria ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti ja voittamaan asenteellisuus sekä ennakkoluulot (Nuorisoala ry 2024, ”Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet”). Nuorisotyön tekijät ovat siis juuri niitä aikuisia, joita tarvittaisiin sovitteissa. Nuorisotyöntekijä toimiessa katusovittelijana positiivisena nähdään jatkumo työssä. Katusovittelijana nuorisotyöntekijä pystyy jatkossa työskentelemään nuoren kanssa. Esimerkiksi jos nuori tarvitsee sovittelun jälkeen apua oikeiden palveluiden löytämisessä itselleen. Tällä katkaistaisiin mahdollisia rikoskierteitä. Kuten kappaleessa katusovittelun tavoitteet todetaan, Katusovittelun idea on mahdollisemman aikaisessa vaiheessa tehdä interventio mikä voi estää syrjäytymisen ja rikoskierteeseen tai auttaa jo pudonneita nuoria takaisin osaksi yhteiskuntaa (Nikula 2015, ”Tavoitteet”). Ennen kaikkea tavoitteena on kasvattaminen ja tarvittaessa huolestuttavaan kierteeseen ajautuneen nuoren kasvun tukeminen kohti vastuullista aikuisuutta. Yksi katusovittelun tavoite on puuttua nopeasti häiriökäyttäytymisellä oirehtivien nuorten tilanteeseen tavalla, jolla tulevaisuudessa olisi kantavia kasvatuksellisia vaikutuksia. Nopea asian selvittäminen ja puuttuminen nuorten kohdalla on erityisen tärkeää (Lampela, Lepävuori & Puomilahti 2016, 92, 93, 96).

Nuorisotyöntekijä voisi auttaa nuorta ja tämän perhettä myös sovittelun jälkeen, vaikka sovittelu sopimukseen ei tulisikaan seuranta tarvetta. Sovittelu nähdäänkin menetelmänä tai palveluna joka tehokas keino rakentaa ja lisätä luottamusta eri osapuolten välille (Turkka & Saarholm, 97). Lisäksi nuori voi alkaa käymään nuorisotilalla, jolloin häntä voidaan tukea ja ohjata

paremmin. Nuorisotyöntekijä nähtiin myös mahdollisuutena madaltaa nuorten kynnystä osallistua sovitteluihin.

Nuorisotyöntekijät saivat sovitteluista myös itselleen lisää työkaluja. Kun he käyvät katusovittelukoulutuksen, voivat he sieltä opittuja metodeja ja työkaluja hyödyntämään omassa nuorisotilalla tehtävässä työssä. Esimerkiksi nuorten välisten riitojen ratkaiseminen nuorisotilalla. Nuorisotilat nähtiin myös vaihtoehtona toteuttaa sovitteluja, joka olisi mahdollisesti mielekkäämpi paikka kuin esimerkiksi sovittelutoimisto. Kun nuorisotyöntekijöitä olisi mukana katusovittelussa nuorten kriiseihin ja ongelmiin voitaisiin puuttua tehokkaammin. Tällä saataisiin isot hyödyt. Kun katusovittelijoita olisi enemmän nuorten tavoitettavuus paranisi.

Sovittelujen työkorvaus mahdollistuu hyvin katusovittelun ansiosta. Tässä nuorisotyöntekijä olisi myös loistava ratkaisu. Nuorisotyöntekijä pystyisi järjestämään työkorvauksen. Esimerkiksi nuorisotilalla, jolloin hänellä olisi mahdollisuus seurata työkorvausta. Kuten Tekstissä seuranta todetaan, työkorvaus nähdään parhaana tapana, kun halutaan herättää lapsen tai nuoren vastuuntuntoa ja estää rikosten uusiminen (Kauppinen 2022, 28, 29). Sovittelut nähtiin nuorisotyön jatkumona. Nuori voi olla tuttu jo entuudestaan. Sovitteluiden kautta nuorisotyöntekijä saisi lisätietoa nuoresta. Esimerkiksi pääsisi tapaamaan nuoren huoltajia. Tämä antaa lisä syvyyttä omaan työskentelyyn. Mikäli nuorelle tulisi uusi sovittelu, nuorisotyöntekijällä olisi jo ennestään suhde nuoreen ja hänen perheeseensä. Nuorisotyöntekijä nähdään eri roolissa kuin esimerkiksi lastensuojelu viranomaisena. Hänellä olisi asemansa vuoksi paremmat mahdollisuudet päästä työskentelemään nuoren kanssa. Nuori, joka on huostaan otettu voi joutua sovittelun aikana vaihtamaan sijoituspaikkaa useaan kertaan. Tässä nuorisotyöntekijä, joka toimisi katusovittelija nähtäisiin nuorelle luotto aikuisena. Nuorisotyöntekijä pysyisi nuoren mukana koko sovitteluprosessin ajan. Nuorisolaissa alle 29-vuotias lasketaan nuoreksi. Nuorisotyöntekijä voisi toimia nuoren kanssa siihen asti, kunnes nuori täyttäisi 29-vuotta.

Jotta kaikki edellä mainittu toimisi tulisi toimintaa järjestää systemaattisesti sovittelutoimiston ja Espoon nuorisopalveluiden välillä. Yhteisiä keskustelu aikoja, tilastointia ja yhteisiä purkuja. Tällä opittaisiin puolin ja toisin. Tämä vaatisi kehittämistyötä. Luoda ymmärrystä, siitä että sovittelut ei ole pois nuorisotyöntekijän perustyöstä. Yhteiset verkostot nähtiin mahdollisuutena.

Kehittämisideana nähtiin tarpeelliseksi, että jokaiselta nuorisopalveluiden nuorisotilalta olisi mukana yksi nuorisotyöntekijä, joka tekisi sovitteluita. Se helpottaisi yhteistyötä ja tiedettäisiin

keneen olla yhteydessä. Henkilö olisi koulutettu katusovitteluihin. Tällöin hän tietäisi mitä on sovittelu ja osaisi tukea nuorta. Kehitysehdotuksena nousi myös idea voisiko kumminuorisotyöntekijä hyödyntää sovitteluissa? Kouluista tulee sovittelutoimistoon paljon yhteyden ottoja. Jokaisella nuorisotyöntekijällä on oma kummikoulu. Nuorisotyöntekijät voisivat tehdä sovitteluita omilla kummikouluillaan. Tällöin paineet sovittelutoimistolta vähenisivät ja kouluissa olisi aina sama aikuinen, joka toteuttaisi sovitteluja. Nuorisotyöntekijä voisi myös muodostaa kohdennetun pienryhmän koulussa näistä nuorista, joiden tapauksia on ollut sovittelemassa. Tällä saataisiin nuorisotyön jatkumoa.

Tapauksissa, jossa on tuttu nuori, on riskinsä. Nuori tai nuoret voivat ajatella, että tilanteessa ei toimita puolueettomasti. Sovitteluissa aina katusovittelija on puolueeton. Haasteita nähdään myös mahdollisessa yhteistyössä nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston välillä. Työntekijöiden vaihtuvuus puolin ja toisin. Tämä luo tietynlaiset haasteet työlle. Tulee olla siis selkeät rakenteet ja toiminta tavat, jotta yhteistyöstä saadaan sujuvaa.

Resurssien ja työajan riittäminen nähtiin myös mahdollisena haasteena. Nuorisotyöntekijät tekevät töitä ilta aikaan keskiviikosta-lauantaihin. Monilla tiloilla on myös pienet resurssit. Kuinka saadaan riittämään niissä resurssit sovitteluun ja muuhun nuorisotyöntekijälle kuuluviin työtehtäviin? Nuorisotyöntekijä, joka tekisi sovitteluita tulisi olla myös ammattitaitoinen työntekijä, joka osaa aikatauluttaa sovittelut ja muun toiminnan.

Työnvaativuuden arviointi muuttamaine nousi myös haasteeksi. Jos Sovittelut tuotaisiin nuorisotyöntekijän TVA:han, miten turvataan niiden palveluiden tuottaminen, jotka ovat jo nuorisotyöntekijän TVA:ssa. Pohdintaa herätti, paljonko sovittelut veisivät nuorisotyöntekijän työaika. Kyselyssä ja työpajoissa oli puolin ja toisin mielipiteitä tuleeko nuorisotyöntekijän TVA:ta muuttaa sovitteluiden vuoksi vai ei. Osan mielestä tulee osan mielestä sen voisi sisällyttää vain nuorisotyöntekijän perustyöhön eikä sen tarvitsisi vaikuttaa TVA:han. Voisiko sovittelut olla esimiehen määräämät työtehtävät tai osa toimintakulttuuria. Lähtökohtana tulisi ymmärtää, että eri ammatillisten kanssa verkostotyö on merkittävä roolissa katusovittelun toiminnassa ja lähtökohtana että työmuotoa nähdään perustyötä hyödyttävänä elementtinä (Lampela, Leppävuori & Puomilahti, 2016, 101.) Eli tämä nähtäisiin nuorisotyön jatkumona.

Kaiken kaikkiaan nuorisotyöntekijä nähdään positiivisessa valossa, jos nuorisotyöntekijät toimisivat katusovittelijoina. Hyötyjä haastattelun, työpajan ja kyselyn perusteella nähdään enemmän kuin haasteita. Moni haastekin on ratkaistavissa, kun luodaan selkeät toiminta mallit ja

rakenteet. Yhteiset tapaamiset ja vuoro puhelu ovat tässä avain asemassa. Johdon tuki on myös ratkaisevassa asemassa. Tulee miettiä, laitetaanko tätä työmuotoa nuorisotyöntekijän työnvaativuuden arviointiin vai sisällytetäänkö se muihin nuorisotyöntekijän työtehtäviin. Nuorisopalvelun ja sovittelu toimiston tulee siis luoda yhteinen malli minkä mukaan toimia. Tähän meillä onkin kehittämissuositus, josta voisi olla hyötyä. Nuorisotyön mukana olo sovitteluprosessissa nähdään hyvänä asiana.

9 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

9.1 Pohdinta

Suurimpia haasteita opinnäytetyössä olivat oman työn tehokas organisointi sekä oikeisiin asioihin keskittyminen oikeaan aikaan. Olemme joutuneet muutamaan otteeseen lykkäämään opinnäytetyön aikataulua näiden haasteiden takia. Työ jäi puutteelliseksi huolellisuuden puutteen vuoksi, erityisesti lähdeviitteiden syvällisemmän tarkastelun osalta. Yksityiskohdille olisi pitänyt antaa enemmän aikaa, jotta opinnäytetyön laatu olisi ollut parempi. Esimerkiksi, kun kirjoitimme yhden kappaleen, siirryimme jo seuraavaan ilman tarkempaa analyysiä.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin asianmukaisia taitoja ja tietoja, sillä molemmat olemme katusovitteluja ja työskentelemme nuorisoalalla. Se on helpottanut meitä yhdistämään ja soveltamaan tarvittavat tiedot ja taidot opinnäytetyön tekemisessä. Lopputulos ei vastannut tavoitteita.

Opinnäytetyötä tehdessämme yhteistyömme on ollut selkeää, avointa ja rakentavaa, mikä on edistänyt työn sujuvaa etenemistä. Olemme tukeneet toisiamme jakamalla pohdintoja ja kokemuksia opinnäytetyön kirjoittamisen eri vaiheissa. Työn loppuvaiheessa olemme huomanneet, että omien kokemusten jakaminen tehdystä opinnäytetyöstä on jäänyt vähäiseksi. Palauteiden pyytäminen muilta ei ehkä ollut tarpeeksi aktiivista, mikä on rajoittanut mahdollisuutta saada hyödyllisiä näkökulmia ja parantaa työtä entisestään.

Työtä tehdessä huomasimme seuraavia haasteita. Haastattelussa palveluvastaaville esitettävät kysymykset olivat toistensa kanssa hyvin samanlaisia. Esimerkiksi kysymys yksi ja neljä. Osa vastasi kysymykseen neljä, että vastasivat kohtaan yksi jo saman vastauksen. Haastattelu olisi siis ollut hyvä testata ennakkoon ennen kuin lähetimme sen palveluvastaaville tai henkilölle, joka on aiemmin työskennelleet palveluvastaavana.

Haastattelu tuli olla benchmarkkaus. Toteutimme benchmarkkauksen osana opintokurssia Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Saimme luvan käyttää benchmarkkausta osana opinnäytetyötämme. Huomasimme kuitenkin, että tekemämme benchmarkkaus oli enemmänkin haastattelu kuin benchmarkkaus.

Benchmarkkauksessa kysymysten tulisi olla aseteltu niin, että niissä vertaillaan omaa toimintaa toisen toimintaan. Tämä ei toteutunut vaan kyseessä oli ennemminkin toiminnan haastattelu kuin vertailu. Näin ollen nimesimme osion tähän opinnäytetyöhön haastatteluna.

Katusovittelun merkitys ammattialalla on kasvamassa, ja sen rooli konfliktien ratkaisussa on saanut yhä enemmän huomiota. Yhä useammin väkivalta ja erilaiset konfliktit nousevat esiin päivittäisessä mediassa ja uutisoinnissa. Aihe on siis tällä hetkellä erittäin ajankohtainen. Nuorisotyön täytyy muuttua myös sen mukana.

Katusovittelu tarjoaa nuorille mahdollisuuden ratkaista konflikteja rauhanomaisesti ja rakentavasti. Katusovittelu auttaa nuoria kehittämään taitoja, jotka tukevat erimielisyyksien käsittelyä ja tunteiden hallintaa tehokkaammin. Katusovittelu kannustaa nuoria ottamaan aktiivisen roolin omissa asioissaan ja tukee heitä olemaan mukana konfliktien ratkaisuprosessissa. Tämä edistää ja vahvistaa nuorten osallisuutta ja vastuullisuutta yhteiskunnassa.

Katusovittelu on erityisen tärkeää monikulttuurisissa ympäristöissä, sillä se voi auttaa vähentämään yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja edistämään yhteisön hyvinvointia. Se kunnioittaa kaikkien osapuolten näkemyksiä ja tunteita, edistäen avoimuutta, ymmärrystä ja oikeudenmukaisuutta. Katusovittelijoilla on erityisiä taitoja, kuten kuuntelutaitoa, empatiaa ja kyky säilyttää tasapuolisuus haastavissa tilanteissa. Katusovittelun kenttä kehittyy jatkuvasti, ja samalla koulutustarpeet kasvavat. Tämä avaa uusia urapolkuja nuorisotyöntekijöille, jotka haluavat kehittää sovitteluprosesseja ja laajentaa omaa ammatillista osaamistaan. Katusovittelutyön rooli vahvistuu yhteiskunnan monimuotoistuesssa ja nuorten tarpeiden muuttuessa, ja se tuo merkittävää lisäarvoa nuorisotyöhön.

Nuorisotyöntekijät voivat hyötyä katusovittelun periaatteista ja menetelmistä parantaakseen omia taitojaan konfliktien hallinnassa ja vuorovaikutuksessa. Kokeneet sovittelijat voivat toimia nuorisotyöntekijöiden mentoreina, tarjoten heille käytännön näkökulmia ja kokemuksia sovittelutilanteista, mikä tukee heidän ammatillista kehittymistään. Se auttaa heitä parantamaan vuorovaikutustaitojaan, jotka ovat keskeisiä nuorten kanssa työskennellessä. Mentoroinnin avulla nuorisotyöntekijät voivat myös vahvistaa itseluottamustaan. Tällainen jatkuva oppiminen ja tukiverkoston rakentaminen parantaa työntekijöiden kykyä reagoida monenlaisiin tilanteisiin ja edistää ammattitaitoista ja myönteistä nuorisotyötä. Nuorisotyö on usein eturinta-

massa, kun käsitellään nuorten välistä erimielisyyksiä tai muita konflikteja, koska nuorisotyöntekijät ovat läheisessä kontaktissa nuorten arkeen ja voivat havaita konfliktit varhaisessa vaiheessa. Tällä opinnäytetyöllä on siis merkitystä nuorisoalalle.

Katusovittelijat ovat useaan otteeseen osoittaneet kykynsä toimia oikeudenmukaisesti, varmistaen, että kaikki osapuolet saavat äänen ja että sovitteluprosessi on avoin ja rehellinen. Tämän tyyppinen toiminta tukee tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden noudattamista. Yksi katusovittelutyön vahvuuksista on kyky mukauttaa lähestymistapoja jatkuvasti tilanteiden ja nuorten tarpeiden mukaan. Työskennellessäni katusovittelijana olemme havainneet, että ala kehittyy jatkuvasti, ja pystymme helposti omaksumaan uusia työtapoja. Tämä jatkuva kehittäminen varmistaa, että katusovittelijat voivat tukea nuorten kasvua ja oppimista entistä paremmin ja tehokkaammin. Samalla se auttaa pysymään ajan tasalla nuorten elämäntilanteiden ja haasteiden muuttuviin tarpeisiin, mikä mahdollistaa entistä osuvampien ja vaikuttavampien ratkaisujen tarjoamisen.

Kehittämistyössä olemme käyttäneet hyviä tieteellistenkäytäntöjen ohjeistusta. Esimerkiksi olemme hakeneet kaikilta tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä ja organisaatioilta suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Heitä on informoitu opinnäytetyöstä ja siitä mitä opinnäytetyöhön tulee. Olemme säilyttäneet heidän henkilötietojaan turvallisesti ja niin että niihin ei ole kukaan muilla ollut pääsyä kuin opinnäytetyöntekijöillä. Olemme huolehtineet opinnäytetyössä myös anonyymiydestä. Eli ketään vastaajaa ei pysty suoraan tunnistamaan tekstistä. Tiedot on hankittu luotettavilta tahoilta. Olemme pyrkineet viittamaan toisiin lähteisiin asiaan kuuluvalla tavalla.

Työntilaaaja on Länsi-Uudenmaan sovittelu toimiston vastaava sovittelija. Hän ei voinut antaa opinnäytetystä palautetta koska on toimivapaalla. Tilaajan palautteen opinnäytetyöstä antaa hänen sijaisensa ja sovitteluohjaaja.

Työntilaaajan palautteena saimme seuraavia huomioita opinnäytetyöstä: Opinnäytetyö on hyvä osoitus, miten yhteistyötä voidaan kehittää ja viedä eteenpäin. Osiossa tilaaja ja toimintaympäristö on tilaajasta virheellistä tietoa, nämä on hyvä korjata ennen varsinaisen opinnäytetyön palautusta. Korjasimme tiedot opinnäytetyöhän. Tekstissä tulee jo aikaisessa vaiheessa kertoa myös lakisääteisen ja katusovittelun eroista. Tekstissä toistuu monet asiat moneen kertaan. Täähän on syytä kiinnittää huomiota. Palautekeskustelussa nousi esiin myös se, miten nuorisotyöntekijät näkisivät sen, että heille tulisi katusovittelu mukaan työtehtäviin. Tästä ei ole käyty nuorisotyöntekijöiden kanssa keskustelua ja pohdintaa. Se tulisi huomioida jatko työskentelyssä,

mikäli opinnäytetyötä aletaan toteuttamaan Espoossa. Jatkoajatuksena nousi myös esiin voisiko joku muu kunta hyödyntää tätä opinnäytetyötä, mikäli Espoo ei siihen lähde mukaan. Keskusteluun nousi myös, miten Espoon kaupunki näkee tämän opinnäytetyön mahdollisuuden. Työtä ei ole vielä esitelty Espoon kaupungille vaan se tullaan tekemään opinnäytetyön valmiiksi saamisen jälkeen.

Opinnäytettään rakenteesta saimme palautetta, että se on kiva. Tulokset opinnäytetyöstä eivät sinänsä yllättäneet. Tulosta voivat hyödyntää muutkin kunnat, vaikka Espoo ei siihen lähtisi mukaan. Tilaaja oli tyytyväinen yhteistyöhön opinnäytetyön osalta. Ohjauskartasta saimme palautetta, että sitä pitää jatko työstää. Tämän olemme myös itse todenneet kehittämisehdotuksissa.

Ohjaajat mainitsivat tekevänsä kevään aikana toimintasuunnitelman minkä pääpainona on lapset ja nuoret sovitteluprosessissa. Opinnäytetyön aineistoa voidaan hyödyntää toiminta suunnitelman kehittämisessä.

Pyyntönä sovittelu toimistolta tuli, että opinnäytetyö esitellään sovittelutoimiston ohjaajille ja tammikuussa valmistuville uusille vapaaehtoissovittelijoille. Lisäksi he pyysivät voisiko opinnäytetyön esitellä myös Espoon kaupungille.

Espoon kaupungin nuorisopalveluiden kanssa on alettu keskustelemaan nuorisotyöntekijöiden kouluttamisesta katusovittelijoiksi jo vuonna 2024. Prosessi on yhä kesken. Mukana keskusteluissa on ollut myös Aseman Lapset. He ovat tarjoutuneet kouluttamaan nuorisotyöntekijät katusovittelijoiksi.

9.2 Kehittämisehdotus

Ohjauskartassa (Liite 2 ja 3) näkyy kaikki Espoon suuralueet. Karttaan on merkitty jokainen Espoon nuorisotila. Tilat, joita kartassa ei ole mainittu on Gräsan kädentaitojen paja, mopopaja, Liikkuva nuorisotyö ja Nuorten Pride kahvila Espoo. Nämä ovat jätetty pois siitä syystä, että niissä ei ole niin sanottua normaalia ja pysyvää nuorisotila toimintaa. Niiden lisäämistä ohjaus karttaan voidaan miettiä, jos toiminta mallia halutaan jatko jalostaa.

Ohjauskartan on tarkoitus toimia apuvälineenä sovittelutoimiston sovittelijoille. Kun sovitteluohjaajat saavat nuoren tapauksen voivat he kartasta katsoa millä alueella nuori asuu ja mikä nuorisotila alueella toimisi. Näin sovitteluohjaaja voisi olla yhteydessä sen alueen nuorisotilan ohjaajaan, jolla nuori asuu. Nuorisotyöntekijä, joka toimii työntekijänä nuoren asumalla alueella voisi ottaa jutun soviteltavakseen.

Sovitteluohjaajien työpajassa nousi idea, että jokaiselta nuorisotilalta olisi katusovittelun käynyt työntekijä. Nuorisotyöntekijä ottaisi oman alueensa tapaukset soviteltavaksi ja voisi näin jatko työskennellä nuoren kanssa. Nuori voi olla nuorisotyöntekijälle entuudestaan tuttu nuori, mikä voi helpottaa sovittelua nuorelle. Nuoren on helpompi luottaa tuttuun ja turvalliseen aikuiseen. Mikäli nuori ei ole entuudestaan tuttu nuorisotyöntekijälle, hän tutustuu uuteen alueensa nuoreen. Näin saadaan myös mahdollisesti uusia nuoria nuorisotiloille. Tällä saataisiin ennaltaehkäistyä mahdollisia uusia rikoksia. Mikä nousi työpajassa esiin. Työpajassa nousi esiin myös tarve matalan kynnyksen ohjauksesta sovittelun jälkeen. Nuorisotyöntekijä voisi tavata nuorta nuorten illoissa ja jatko ohjata nuorta tarvittaviin palveluihin. Nuorisotyöntekijän olisi myös helppo tehdä seurantaa, jos niin on määritelty sovittelun sopimuksessa. Nuorisotyöntekijä nähtiin helposti lähestyttävänä ja matalankynnyksen palveluna. Tämä toimintamalli siis palvelisi nuoria.

Ohjauskarttaa voidaan jatkojalostaa vielä tarvittaessa lisää. Tämä on raaka versio opinnäytetyötä varten. Kartan tulisi olla isompi ja selkeämpi jotta alueiden kadut esimerkiksi näkyisivät paremmin. Näin olisi helpompi hahmottaa kadut, joissa esimerkiksi nuori asuu ja millä alueella olevan nuorisotilan alueella hän asuu. Ohjauskarttaa tulee vielä lisätä jokaisen nuorisotilatyöntekijän yhteystiedot, joka on käynyt katusovittelukoulutuksen. Sitä ei ole vielä tehty. Ei vielä tiedetä, lähteekö Espoon kaupunki mukaa tekemään sovitteluita niin, että mukana ovat myös nuorisotilojen työntekijät. Opinnäytetyö voidaan käydä esittelemässä Espoon Kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointi ohjausryhmään.

Katusovittelu koulutuksen ohjaa Asemanlapset ry. Heillä on muutama koulutus vuodessa mutta heidän kanssaan voi myös erikseen sopia tietyn ryhmän kouluttamisesta katusovitteluihin. Koulutuksen käytyään nuorisotyöntekijä voisi sovittaa oman alueensa nuorten tapauksia. Huomioiden tilan aukioloajat ja muut työtehtävät. Tämä vaatii siis työntekijältä hyvää pelisilmää ja kalanterointia, että työtehtävät eivät jää hoitamatta sovitteluiden vuoksi. Tämä nousi huolena Palveluvastaaville tehdyssä kyselyssä. Toiminta mallista on hyvä tehdä yhteinen suunnitelma sovittelutoimiston ja nuorisopalveluiden välillä. Tehdä yhteinen sopimus ja pelisäännöt, johon kumpikin osapuoli sitoutuu johtoa myöten. Tapaamisia nuorisopalveluilla ja sovittelutoimistolla voisi olla 1–2 vuodessa. Tämä olisi hyvä sen vuoksi että puolin ja toisin vaihtuu työntekijät. Näin saadaan työntekijät tapaamaan toisiaan. Tultaisiin tutuiksi mikä helpottaa yhteydenpitoa nuorisopalveluiden ja sovittelutoimiston välillä. Tapaamisissa käytäisiin läpi, onko henkilöitä vaihtunut ja mitkä ovat toiminnan peli säännöt. Tämä nousi myös esiin sovittelutoimiston työpajassa. Siellä mietittiin yhteisiä tapaamisia, joissa asioista voitaisiin sopia ja tehdä toiminta malli. Tämän lisäksi yhteisiä tapauksien purkuja, joissa käydään yhdessä tapauksia läpi. Miten niihin on löydetty ratkaisuja, tai olisiko niissä voitu toimia toisin.

Mikäli toiminta huomataan Espoossa toimivaksi konseptiksi tätä ohjauskarttaa, pystytään jatkotyöstämään ja laajentamaan sen toimintaa muihinkin kuntiin, joissa tehdään sovitteluita. Näin yhä isompi osa suomen nuorista saisi tutun sovittelijan sovitteluihin mukaan, ennalta ehkäistäisiin mahdollisia rikoskierteitä ja pystyttäisiin isommissa määrin palveluohjaamaan nuori heidän tarvitsemiinsa palveluihin

10 TEKOÄLY

10.1 Tekoälyn käyttäminen

Opinnäytetyön tekstin viimeistelyn yhteydessä ilmeni useita haasteita ja puutteita kielen tarkkuudessa. Suurimmat haasteemme liittyivät kirjoitusvirheisiin ja kielioppivirheisiin. Kirjoitimme monia epäselviä ja vaikeasti ymmärrettäviä lauseita. Sanajärjestyksien valinta oli huono. Molemmille meille suomen kirjakielen kirjoittaminen oli iso haaste. Käytimme tekoälyä tukena oikeakielisyyden varmistamiseksi. Sen avulla teimme tekstistä selkeämmän ja helpommin luettavamman. Ohjelmana käytimme ChatGPT tekoälyä, mikä auttoi meitä parantamaan tekstin oikeakielisyyttä ja selkeyttä sen ymmärrettävyyttä kokonaisuudessaan. Komentoina tekoälylle annoimme kirjoita lause selkeästi, kirjoita teksti kieliopillisesti oikein tai kirjoita lause oikeaoppisesti. Englannin käännöksessä käytimme myös apuna ChatGPT:tä, jotta saimme englannissa myös lause rakenteet oikein. Komentoina on käytetty käännä englanniksi ja kirjoita lause kieliopillisesti oikein englanniksi.

LÄHTEET

Aaltonen, 2010. Varhainen tuki ja syrjäytymisen ehkäisy. Rikoksentorjunta. (Verkkojulkaisu.) Helsinki. Viitattu 10.12.2024

<https://rikoksentorjunta.fi/varhainen-tuki-ja-syrjaytymisen-ehkaisy>

Aluehallintovirasto, 2024. Nuorten syrjäytyminen, tilannekuva, (Verkkojulkaisu.) Helsinki. Viitattu 09.12.2024

<https://beta.tieto.avi.fi/nuorten-syrjaytyminen/tilannekuva?region=6462c11>

Eloheimo, Henrik 2013. Mitä restoratiivinen oikeus tarkoittaa rikostensovittelun kannalta? Restoratiivisia arvoja (E-kirja.) Mikeli. Viitattu 24.9.2024.

<https://sovittelu.fi/kymisaimaa/wp-content/uploads/sites/4/2019/08/Restoratiivinen-oikeus-Henrik-Elonheimo.pdf>

Flinck, Aune 2013. Rakennamme sovintoa. Mitä sovittelu on? (E-kirja.) Tampere. Viitattu 16.9.2024

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110568/THL_OPA2013_023_verkko.pdf?sequence=1

International Juvenile Justice Observatory, 2018. Korjaavan oikeuden täytäntöönpano lasten kohdalla (Verkkojulkaisu.) Brussels. Viitattu 12.10.2024

https://www.oijj.org/sites/default/files/archivospaginas/implementing_practical_guide_fin.pdf

Juhila, Kirsi 2021, Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja, teemoittelu. Viitattu 08.02.2025

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Juntunen, Lina & Ylimys, Susanna, 2017. Askelmerkkejä Löytävään nuorisotyöhön. Nuorisotyötä kadulla. (E-kirja.) Kerava. Viitattu 28.12.2024.

https://issuu.com/asemanlapsetry/docs/lo_yta_va_-hankkeen-opas_8.3

Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi 2022, Nuorisotyön kriteeristö, Kanuuna materiaalipankki. (Verkkajulkaisu.) Lahti. Viitattu 27.10.2024

https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2023-08/Nuorisotyön%20kriteeristö_0.pdf

Kauppinen, Julia, 2022, Käsikirja lasten ja nuorten sovitteluihin, Aseman lapset ry, Taitto Mene Creative oy, (E-kirja.) Viitattu 21.9.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144287/Kasikirja_lasten_ja_nuorten_sovitteluihin_Aseman%20lapset.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kalliola Setlementti, 2024. Hae vapaaehtoissovittelijaksi. Viitattu 14.12.2024
<https://kalliola.fi/palvelut/sovittelu/hae-vapaaehtoissovittelijaksi/>

Kalliola Setlementti, 2024, Historia. Viitattu 14.12.2024
<https://kalliola.fi/tarinamme/historia/>

Kalliola Setlementti, Kalliolan palvelut 2024. Viitattu 14.12.2024
<https://kalliola.fi/palvelut/>

Kalliola Setlementti, Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2024. Viitattu 3.2.2025
<https://kalliola.fi/palvelut/sovittelu/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/>

Katusovittelu Asemanlapset ry, 2024. Nuorten rikoksiin ja riitoihin tartutaan ammatillisesti ja rakentavasti. (Verkkajulkaisu.). Viitattu 14.12.2024

<https://asemanlapset.fi/toimintamuotomme/konfliktityo/katusovittelu/>

Lampela, Pauliina, Leppävuori, Mikko & Puomilahti, Ilkka (toim.), 2016. Hengailu, kohtaamisia ja yhdessä olemista, Nuorten Palvelu ry, (E-kirja.) Kuopio. Viitattu 22.9.2024. https://issuu.com/nuortenpalvelury/docs/hengailua__kohtaamisia_ja_yhdessa_o

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005

Marttunen, Mauri, Haravuori, Henna, 2015. Hoito, kuntoutus ja asuminen toipumista tuke-
massa. Nuorison tilanne – miksi nuoret syrjäytyvät vai syrjäytyvätkö? (E-kirja.) Viitattu
26.12.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136760/Nuorison%20tilanne_artikkeli%20dokumentista%20THL_TYÖ2015_20_WEB_sis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nikula, Irma 2015. Hyvät käytännöt, katusovittelu, tavoitteet. (Verkkojulkaisu.) Helsinki. Viitattu 21.9.2024

<https://rikosentorjunta.fi/katusovittelu>

Nuorisoala ry 2024. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet (Verkkojulkaisu.) Helsinki. Viitattu 27.12.2024. <https://nuorisoala.fi/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/>

Nuorisolaki 1285/2016.

Paananen, Emmi, Piironen, Miikka & Katja, Uustalo, 2022. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Missä ja miten etsivät toimivat. (E-kirja.) Kerava. Viitattu 28.12.2024. <https://www.intory.fi/app/uploads/2022/03/Etsivan-nuorisotyon-kasikirja-Into-2022.pdf>

Rikberg, Lars & Sirviö, Ville, 14.11.2024 Lasten ja nuorten tekemät rikokset ja sovittelu esitys, Ei julkaistu

STTK keskusjärjestö 2024. Syrjäytyminen, (Verkkojulkaisu.) Helsinki. Viitattu 09.12.2024 <https://www.sttk.fi/aihe/syrjaytyminen/>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, 2018, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Kustannus osakeyhtiö Tammi, Teoksen esipainoksen uudistettu painos alkuperäinen vuonna 2002, (E-kirja.) Viitattu 14.12.2024

<https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>

Turkka, Heikki & Saarholm, Julia, 2021. Lasten ja nuorten konfliktit, Jyväskylä. PS-kustannus.

Vilka, Hanna, 2021, Näin onnistut opinnäytetyössä, PS-kustannus, (E-kirja.), Viitattu 14.12.2024.

<https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523701236>

LIITTEET

LIITE 1

Hei! Olemme Laura Riissanen ja Agim Ukic Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä aiheesta: Miksi nuorisotyön on hyvä olla mukana sovitteluprosessissa. Tällä hetkellä Espoon kaupungin nuorisopalveluilla toimii 5 Katusovittelijaa nuorten tapauksissa. Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää, miten saisimme nuorisotyöntekijöitä lisää mukaan sovitteluihin. Tässä tarvitsisimmekin teidän asiantuntemustanne. Toimit tai olet toiminut palveluvastaavana. Vastauksenne auttavat meitä hahmottamaan ja saamaan parempaa kokonaiskuvaan katusovittelusta

(<https://asemanlapset.fi/toimintamuotomme/konfliktityo/katusovittelu/>).

Kyselyyn voit käydä vastaamassa osoitteessa:

<https://link.webpolsurveys.com/S/9FBEF23456290BAF>

Laura Riissanen ja Agim Ukic

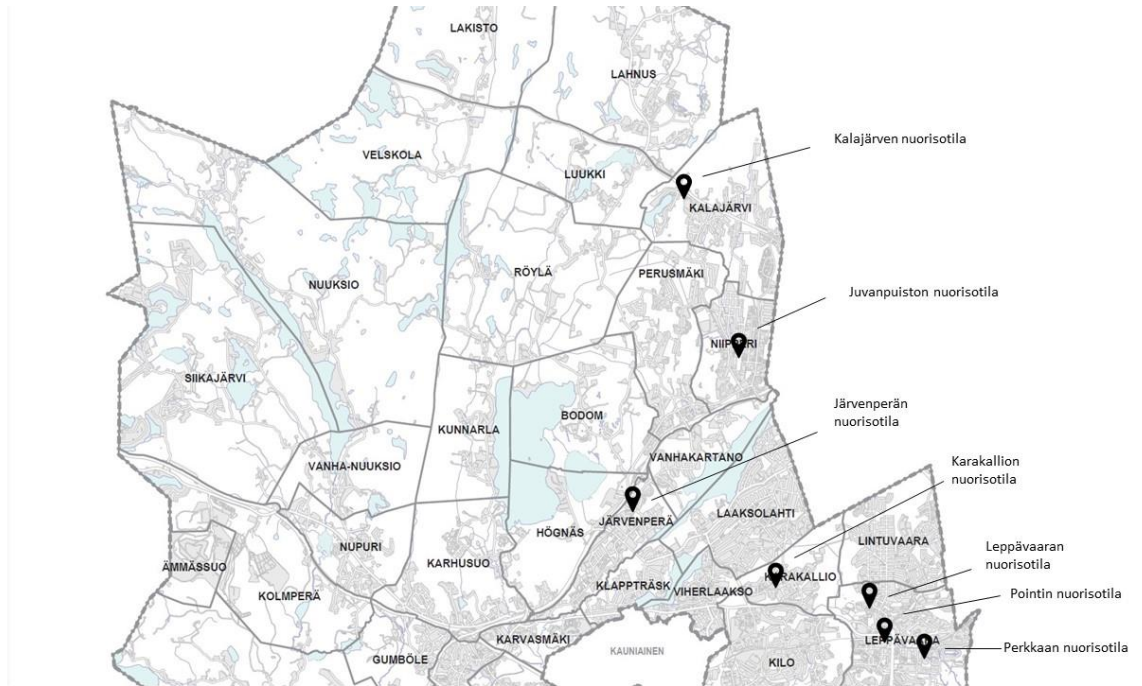
Vastaus aikaa kyselyllä on 20.05-31.07.2024. Vastaukset kerätään anonyyminä kyselynä. Opinnäytetyön tilaajana toimii Länsi-uuden maan sovittelutoimisto.^[1] Kiitos vastauksistanne ja mukavaa kesää!

Kuten tekstistä huomaa vastaus aikaa vastaajilla oli 20.5-31.07.2024 pidimme vastausajan pitkänä koska kesällä palveluvastaavat viettävät kesälomaa lomittain. Pitkällä vastaus ajalla voimme sitä, että mahdollisimman moni vastaajista vastaisi kyselyyn.

Kyselyssä kysyttiin seuraavat kysymykset:

1. Mitkä ovat hyödyt, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?
2. Mitä haasteita näet, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?
3. Miten nuorisotyöntekijän toimenkuvaa tulisi kehittää, että hän voisi toimia katusovittelijana?
4. Mitä hyötyä nuorille olisi, jos nuorisotyöntekijä toimisi katusovittelijana?

LIITE 2

Liite 2 Espoon kartta, Tekijä: Espoon karttapalvelut, lupa muokkaamiseen ja julkaisuun opin näytetyössä saatu Espoon kartta palveluilta

LIITE 3

Liite 3 Espoon kartta, Tekijä: Espoon karttapalvelut, lupa muokkaamiseen ja julkaisuun opin näytetyössä saatu Espoon kartta palveluilta

